

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA HUDEBNÍ KULTURY

**Folklorní festival Podluží v písni a tanci
Tvrdonice**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Denisa Mračnová

Popularizace hudební kultury

Vedoucí práce: Doc. PaedDr. Marie Slavíková, CSc.

Plzeň, 2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 15. dubna 2015

.....
vlastnoruční podpis

Na prvním místě bych chtěla poděkovat svým rodičům za podporu a trpělivost, kterou mi projevovali po celou dobu mého studia. Dále děkuji za spolupráci paní Zdeně Šlichtové, která mi ochotně zodpovídala všechny mé dotazy a poskytla mi potřebné materiály. Děkuji také vedoucí mé bakalářské práce, doc. PaedDr. Marii Slavíkové, CSc., za odborné vedení, cenné rady a připomínky při vedení mé práce.

Obsah

ÚVOD	3
1 PODLUŽÍ – NÁRODOPISNÁ OBLAST SLOVÁCKA	4
1.1 Vymezení pojmu národopisná oblast	4
1.2. Slovácko	4
1.3 Podluží	4
1.3.1 Historie	6
1.3.2 Nářečí	7
1.3.2 Kroje.....	8
1.3.2 Obec Tvrdonice.....	10
2 FOLKLOR	12
2.1 Hudební folklor na Podluží.....	13
2.1.1 Písně netaneční	15
2.1.2 Písně taneční	16
2.1.3 Instrumentální hudba	18
2.2 Taneční folklor na Podluží	20
2.2.1 Verbuňk.....	21
2.2.2 Vrtěná	22
2.2.3 Hošije	22
3 FOLKLORNÍ FESTIVALY	24
4 HISTORIE FESTIVALU PODLUŽÍ V PÍSNĚ A TANCI	26
4.1 Okolnosti vzniku	26
4.2 I. Národopisné slavnosti „Rok na Podluží“	27
4.3 Obnovení slavností.....	30
4.4 Dětské Tvrdonice	31
4.5 Další ročníky.....	32
4.6 Zakládající a důležité osobnosti	36
5 SOUČASNÁ PODOBA FESTIVALU	38
5.1 Příprava festivalu	38

5.2 Propagace	40
5.2.1 Tištěná média	40
5.2.2 Elektronická média	40
5.2.3 Venkovní reklama	41
5.3 Průběh festivalu	41
5.4 Po skončení festivalu	42
5.5 Program	42
5.6 Soutěže	44
5.6.1 Podmínky účasti v soutěžích	44
5.6.2 Práce odborné poroty	46
5.7 Návštěvnost a cena vstupného	48
5.8 Rozpočet festivalu	49
6 PERSPEKTIVY FESTIVALU	51
6.1 Děti	51
6.2 Soutěže	52
6.3 Osobní názor	52
ZÁVĚR	54
RESUMÉ	55
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	56
SEZNAM TABULEK	58
SEZNAM PŘÍLOH	59
Příloha 1	I
Příloha 2	I
Příloha 3	II
Příloha 4	II
Příloha 5	III
Příloha 6	III
Příloha 7	IV
Příloha 8	IV
Příloha 9	V

ÚVOD

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala folklorní festival s názvem Podluží v písni a tanci Tvrdonice. Festival je mému srdci velmi blízko, jelikož jsem na něm vystupovala jako malé dítě v mateřské škole, i o pár let později, jako členka pěveckého kroužku místní základní školy. Tento festival se v mé rodné obci pořádá již přes 60 let a zatím o něm nebyla sepsána žádná práce, která by obsahovala historii od jeho počátku až po letošní ročníky.

Hlavním cílem mé bakalářské práce je seznámení s komplexní historií festivalu a s jeho současnou koncepcí. Místními pamětníky byly sepsány pouze krátké vzpomínkové články, které byly otištěny ve čtyřech brožurách, vydaných k významným výročím festivalu. Mým úkolem bylo hledat další poznatky v archivech, kronikách a korespondenci, a utřídit je tak, aby byla historie festivalu zachycena od jeho založení až po novodobou koncepcí. Největší důraz se snažím věnovat vzniku festivalu, předpokladům jeho vzniku z hlediska společensko-kulturního zázemí. Velkou pomocí mi byly poskytnuté informace od paní Zdeny Šlichtové, která je programovou ředitelkou festivalu.

Svou práci jsem rozdělila do šesti kapitol. Úvodní kapitola mé bakalářské práce obsahuje zkrácené informace o národopisné oblasti Slovácko, jejíž součástí je právě region Podluží, kterému věnuji hlavní pozornost. Popisuji zde geografii, historii i typické prvky tohoto regionu, kterými jsou nářečí a kroj. V druhé kapitole se snažím přiblížit hudební a taneční folklor na Podluží. Třetí kapitola seznamuje s pojmem folklorní festival a s jeho dřívějšími podobami. Stěžejní část práce je zaměřena na historii festivalu Podluží v písni a tanci, popisuji zde vývoj festivalu a jeho rozšíření se na tři festivalové dny a zmiňuji důležité a zakládající osobnosti. V další kapitole se zabývám jeho současnou podobou, včetně fázi příprav na festival. Závěr práce je věnován budoucnosti festivalu.

Velkým přínosem mi bylo, že jsem se několikrát v minulosti festivalu zúčastnila jako vystupující a pravidelně ho v současnosti navštěvuji jako divák. Přála bych si, aby výsledek mé práce představoval ucelené zpracování fungování tohoto festivalu a jeho historie a byl k dispozici místním občanům.

1 PODLUŽÍ – NÁRODOPISNÁ OBLAST SLOVÁCKA

1.1 Vymezení pojmu národopisná oblast

Pojmem etnografický nebo národopisný region, popř. oblast, označujeme územní celek vyznačující se charakteristickými společnými rysy lidové kultury, jejímiž tvůrci a nositeli jsou zpravidla příslušníci etnografické skupiny obývající příslušný region, popř. oblast. Kultura národopisného regionu se kromě obecnějších etnických, popřípadě národních atributů, odlišuje od jiných srovnatelných oblastí ještě specifickými regionálními rysy, jimiž se jako celek stává v rámci společného etnického, popřípadě národního teritoria jedinečnou a neopakovatelnou.¹

1.2 Slovácko

Moravské Slovensko neboli Slovácko, jsou pojmenování rozsáhlého a nesterjnorodého národopisného regionu se složitým historickým vývojem, pokrývajícího podstatnou část jihovýchodní Moravy.² Dle národopisného dělení do něj patří čtyři oblasti. Na severu a severovýchodě je Slovácko ohraničeno úpatím Javorníků a pásmem Bílých Karpat, v němž leží obce označované jako moravské Kopanice a pak také devět obcí, které tvoří oblast Hornácka. Obě tato poměrně malá území se od okolí velmi nápadně odlišují svými kroji a také nářečím. Dolňácko se nachází v oblasti středního Pomoraví a dělí se dále na hradištské, brodské, kyjovské a strážnické. Poslední oblastí je Podluží, nacházející se v nejjihnějším cípu východní Moravy.

1.3 Podluží

Podluží

*Tys růží Slovácka
Kdo Tvoji krásu pochopil
Ten více už od Tebe*

¹ JANČÁŘ, J. *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000, s. 9.

² JANČÁŘ, J. *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000, s. 19.

*Neupustil
Podluží
Kraji zteplých šohajů
A malovaných dívek
Z tebe se zrodilo Tisíce melodií
Nejen pro radost
Ale i na zármutek*

JAN KRUŽÍK.³

Podluží leží v rovinatém kraji lužních lesů na soutoku řek Moravy a Dyje, na východě hraničí se Slovenskem, na jihu s Rakouskem. Západní a severní hranice Podluží je vymezena obcemi Hlohovec, Ladná, Starý Poddvorov a Lužice. Městským střediskem je okresní město Břeclav. Mezi podlužácké obce dnes patří na dolním Podluží: Hlohovec, Hrušky, Charvátská Nová Ves, Ladná, Lanžhot, Kostice, Moravská Nová Ves, Poštovná, Stará Břeclav, Tvrdonice a Týnec. Horní Podluží tvoří obce, které se přiklonili k tomuto regionu až kolem roku 1870. Jsou to Dolní Bojanovice, Josefov, Lužice, Mikulčice (a k nim připojené Těšice), Prušánky a Starý Poddvorov. Obce Poštorná, Charvátská Nová ves a Hlohovec, osazené v 16. století Chorvaty postupně splynuvšími s domácím obyvatelstvem, patřily až do roku 1920 k Dolním Rakousům. Až od tohoto roku se řadí jako součást Moravy k Podluží.

Podluží se rozkládá v úrodném rovinatém kraji, jeho název se odvozuje od typického znaku zdejšího kraje, stojatých vod, označovaných jako luže. Názvu Podluží užívá již Jan Ámos Komenský na své mapě Moravy. Podle tohoto zeměpisného označení bylo pojmenováno i obyvatelstvo. Termín Podlužáci je podle zjištění Františka Dostála doložen poprvé v listině z roku 1708. Podle archivních pramenů bylo Podluží chápáno jako mnohem rozsáhlejší oblast, která překračovala hranice českého území, a ještě v roce 1782 se do ní počítalo na sedmdesát obcí.⁴ V minulosti se tato oblast rozprostírala i na pravém břehu hraniční řeky Dyje na území Dolních Rakous, kde k ní patřily obce Pernitál, Ranšpurk, Cahnov a další obce až k Suchým Krutám na Moravském Poli. V těchto obcích dodnes část obyvatel mluví, jak sami říkají „moravsky“. Hranice nebyla až do druhé

³ KRUŽÍK, J. *Lidové zvyky a slavnosti na Podluží*. Břeclav: Okresní kulturní středisko, 1982. s. 3.

⁴ JEŘÁBEK, R., V. FROLEC a D. HOLÝ. *Podluží: kniha o lidovém umění*. 1. vyd. Brno: Krajské nakladatelství v Brně, 1962, s. 9.

světové války překážkou. Nejbližší obce z jedné i z druhé strany se mezi sebou navštěvovaly, a to hlavně o slavnostních příležitostech jakými byli například hody.

Oblast je to zemědělská se zaměřením na polní hospodářství, zelinářství, ovocnářství a vinařství. Podluží se liší od ostatních částí kraje a od zbytku republiky hlavně nářečím, písňovou tvorbou a krojem.

1.3.1 Historie

Historii tohoto regionu se rozsáhleji věnuje pouze několik publikací. Mé práci byla nejbližší kniha *Podluží: kniha o lidovém umění*⁵, ze které jsem primárně čerpala informace pro tuto kapitolu.

Celá oblast byla osídlena již v pravěku, což dosvědčují archeologické nálezy. V prvních stoletích našeho letopočtu dopravovali Římané kolem řeky Moravy jantar od břehů Baltického moře. Tato historická cesta je v literatuře označována jako cesta jantarová a vedla od polského Krakova ke keltskému městu poblíž Vídně. Souběžně s ní vedla na pravém břehu Moravy stezka od Týnce, který sousedí s Tvrdonicemi do Velehradu.

Důvodem kolonizace tohoto kraje byla úrodná půda, vhodné přírodní podmínky a výhodná poloha. Region tvořil křižovatku významných dálkových obchodních cest. Koncem 4. století na území dnešní Moravy přišli první Slované, jejichž kmeny sjednotil franský kupec Sámó. Jeho vláda přinesla pozvednutí celé říše a také budování opevněných hradišek. Tyto změny vedly v 9. století ke vzniku Velkomoravské říše. V oblasti dnešního Podluží byla vybudována hradištní města Valy u Mikulčic a Pohansko u Břeclavi. Když Velkomoravská říše padla, následující historický vývoj byl složitý. Břetislavská správní organizace vybuodovala nové, menší hrady a moravská národnost se tak jako celek rozpadla do oblastí knížecích, které dostaly pojmenování podle svých hlavních středisek.

Mezi staletími byla řada vesnic těžce poznamenána vojenskými nájezdy. V 13. století přepadli Moravu Tataři, poté obce na Podluží poznamenaly husitské války a v 16. a 17. století to byly nájezdy Turků a Uhrů. Řada vesnic byla poničena nebo vypálená téměř do základů. 28. května 1605 byly vypáleny i Tvrdonice. Po vítězství Turků začali Charváti

⁵ JEŘÁBEK, R., V. FROLEC a D. HOLÝ. *Podluží: kniha o lidovém umění*. 1. vyd. Brno: Krajské nakladatelství v Brně, 1962, s. 8-12.

hromadně opouštět Balkánský poloostrov a přesouvali se do oblastí dnešního jižního Slovenska, Rakouska a na Podluží. Moravští feudálové jimi osídlovali vesnice zpustošené za válek. Příchod Charvátů na jižní Moravu významně ovlivnil další vývoj regionu. Lidová kultura jednotlivých národů se začala míchat a propojovat. Těžké časy v kraji nastaly po třicetileté válce. Vrchnost ukládala stále větší roboty a poddaní pro ni byli nuceni těžce pracovat šest dní v týdnu. Zrušení nevolnictví v roce 1781 císařem Josefem II. znamenalo významnou změnu v životě rolníků. Vznikají grunty a svobodný lid si obstarává vlastní pozemek.

V 19. století došlo ve světě k prudkému rozmachu průmyslové výroby. Oblast Podluží byla tímto trendem samozřejmě také poznamenána, ale díky přírodním podmínkám zůstalo hlavním hospodářským odvětvím zemědělství. Více než staletou tradici má na Podluží pěstování vína. Vinohradnictví se stalo jedním z charakteristických znaků regionu a našlo ohlas i v některých složkách lidové kultury.

1.3.2 Nářečí

Téměř na celém Slovácku se mluví takzvaným východomoravským neboli moravkoslovenským nářečím. Jeho hlavním znakem je především dlouhé ú, které se v nářečí vyskytuje tam, kde je ve spisovném jazyce ou (*kohút* = kohout, *múka* = mouka) nebo í (*s ní* = s ní, *oni dajú* = oni dají, *zpívajú* = zpívají, *chodijú* = chodí). Další výrazný znak je existence dvojího l. Někteří ho vyslovují normálně, jiní ho zaměňují na u (*psaua* = psala, *huava* = hlava, *puot* = plot). Takto mluví především starší obyvatelé této oblasti. Nářečí na celé východní Moravě mají mnoho rysů společných se slovenštinou západních Slováků, takzvaných Záhoráků.

Východomoravská nářečí se dělí na čtyři podskupiny: na jižní slováckou podskupinu, na severní valašskou podskupinu, na západní okrajové pásy a na kopaničářské nářečí s prvky Slovenštiny. Nářečí na Podluží je součástí jižní podskupiny východomoravských nářečí. Tato skupina se od severní valašské především měkkou výslovností. Na Podluží se řekne *bježat*, *pjekný* zatímco na Valašsku *b'ežat'*, *p'ekný*.⁶

⁶ STUDENKA F. et al. *Náš kraj. Folklor, obyčeje, historie, nářečí a jména v tradici a současnosti družstevních vesnic Moravská Nová Ves, Hrušky, Týnec a Tvrdonice*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1982, s. 165.

Jsou známy i další znaky, které se vyskytují nejen na Podluží, ale i v sousedních hanáckých nářečích. Je to například rozkazovací způsob typu pošlime = pošleme, pošlite = pošlete nebo *dime* = pojďme, *dite* = pojďte, nebo splnutí předložky se zájmenem *dóň* = do něho, *próň* = pro něho.

Podlužácké nářečí má také řadu typických slov, např. *žufánek* = naběračka, *barjaký* = jakýkoliv, *bečka* = sud, *čagan* = hůl, *duchna* = peřina, *erteple* = brambory, *grgavý* = lakomý a spousty dalších.

I když do jazyka lidu z Podluží stále více proniká spisovná čeština, hlavně díky televizi a internetu, nářečí zůstává stále živé.

1.3.3 Kroje

Oděv člověka od pradávna ochraňoval, ale také vypovídal o jeho zaměstnání, pohlaví, věku, společenském postavení i o příležitosti, pro kterou se oblékal. Zhruba na přelomu 17. a 18. století se diferencoval a začal plnit funkci znaku regionální a lokální příslušnosti.

Nejstarším vyobrazením Podlužáků jsou dva obrazy z roku 1814, na nichž samotný autor poznamenal, že jde o Břeclavany. Dalším cenným dokladem jsou litografie pořízené na lidové slavnosti v Brně, uspořádané na počest korunovace Ferdinanda V. a jeho manželky. Konec 19. století přinesl poznatky o podlužáckém kroji z pera sběratele Františka Bartoše a především Josefa Klvani, který popisy doplňoval četnými fotografiemi.⁷ Právě fotografie jsou jedním ze zdrojů poznávání proměn lidového oděvu. Kroj na Podluží prošel značným vývojem a některé jeho typy zanikly. Dochoval se kroj vdaných a svobodných žen a svobodných chlapců. Některé ženy starší generace se do kroje oblékají nejen v neděli, ale i ve všední den. Chodí v tmavých látkových sukních a plátěných zástěrách, v soukenných jupkách, v chladnějším počasí ve vlňácích, které na počátku minulého století zcela vytlačily z ženského odívání staré kožichy. Na *internetových stránkách obce Hrušky v článku PhDr. Aleny Káňové*⁸ je pak poměrně detailně popsán kroj svobodných žen a svobodných mužů.

⁷ MATUSZKOVÁ, J. Drobnosti o kroji. In: *Tvrdonice: Podluží v písni a tanci*. Tvrdonice: Obec Tvrdonice, 2003, s. 12-13.

⁸ KAŇOVÁ, PhDr. Alena. Folklor. *Obec Hrušky* [online]. [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: <http://hrusky.cz/obcan/folklor/>

Dívka:

Nejvýraznější částí dívčího podlužáckého kroje jsou **sukně**. Od ostatních oblastí se liší v tom, že pod nimi děvčata nosí až 10 spodních sukni nazývaných „kasanice“. Spodničky jsou šity z pevnějšího bílého plátna, dole olemované úzkou kraječkou a zhotovují se od nejkratší po nejdelší (asi po 2 cm). Aby „kasanice“ správně držely tvar, musí být pečlivě naškrobeny. Svrchní sukně se podobně jako spodní oblékají přes hlavu a jsou zdobené a jednobarevné. Sukně ke svátečnímu kroji jsou zhotovovány z lehčích materiálů, jako je brokát, silon, polyester či satén. Přes sukni se uvazuje **fěrtoch**, což je druh bílé vyšívané zástěry, která je olemovaná krajkou.

Vrchní část oděvu, **rukávce**, tvoří krátká košilka s baňatými rukávy sahajícími k loktu. Asi 10 cm od spodního okraje rukávu je všita bílá šňůrka, kterou se rukáv stáhne a sváže v nadloktí. Jeho okraje lemuje široká bílá krajka. Na rukávce se obléká **lajbl** a jedná se o velmi starobydlou součást dívčího kroje. K jeho zhotovování se používá pestře květované hedvábí pošíité stříbrnými a zlatými flitry. **Obojek** je obdélník s rozměry 30 na 40 cm. Vyroben je z jemného plátna. Připevňuje se na záda pomocí špendlíku a pod krkem se uvazuje tenkou tkaničkou. Velmi výraznou ozdobou slavnostního dívčího kroje jsou **malované mašle** spadající až k spodnímu okraji fěrtochu a pod krkem uvázané „na smečku“ (mašličku). V současnosti jde o práci lidových maloreček⁹, které na Podluží převzaly pomyslnou štafetu od svých četných předchůdkyň.

Čizmy ke slavnostnímu kroji se dodnes vyrábí ze ševra (kozinky) a kramflík¹⁰ je zdobený mosaznou podkovičkou. Nejsou vyšívané, jako mužské, ale varhánkové. Varhánkování se provádí tím způsobem, že se holinka nejdříve namočí do vody, ve které je rozdělaný klíž a ihned se dává na dřevěný rám se vzorem varhánků.

Ke svátečnímu oděvu byla nezbytná úprava dívčí hlavy do **rožku**. Tak se říká čepci, který je vyroben z tuhé lepenky potažené červeným brokátovým hedvábím s vetkanými květy. V Lanžhotě, Kosticích a Tvrdomicích se mu říká také **kokeš**. V prostřední části čepce je přes červené hedvábí široká malovaná stuha a nad ní upevněna „frča“ ze čtyř (dříve z pěti) obloučků malovaných mašlí, z nichž dvě spadají do poloviny zad. Dnes nosí dívky uměle zapletenou „zahrádku“ z umělých vlasů, která se přivazuje k zátylku.

⁹ malorečka: lidová umělkyně, malířka

¹⁰ kramflík: podpatek

Chlapec:

Nejcharakterističtějším znakem kroje mladých mužů na Podluží se staly v druhé polovině 19. století červené nohavice zvané **červenice**, zhotovované z jasně červeného sukna (původní barva byla fialová). Na stehnech jsou zdobeny bohatými výšivkami, zvanými cifry, které byly vytvořeny "šňůrkováním". Základní barva cifry je vždy modrá, doplňkové cifrování se provádí tenčími šňůrami a výšivkou jiných barev. Jediným tradičním druhem obuvi mužů jsou kožené boty s fialovými střapci, spadajícími až na nárt, nazvané **čížmy**. Jsou vyrobené z vyztužené až tvrdé černé kůže (dnes se i lakují) s vykrojeným podpatkem, který je ukončený asi 2 cm vysokou žlutou podkůvkou. Na první pohled upoutá jejich bohaté zdobení.

Košile má vždy bílou barvu a je zhotovena z jemného plátna, doplněna vsazenými rukávy z molu. Rukávy jsou široké, dlouhé a sahají po zápěstí, ukončeny jsou bílou krajkou. Límeček je uzavírán čtyřmi dlouhými zoubkovanými šňůrkami. Kolem krku si muži zavazují **šátek**, který je zhotovován z červeného brokátového hedvábí s vetkanými pestrými květy.

Přes košili si krojovaní oblékají **lajbl**, což je vestička z barevného hedvábí, sahající jen do půli zad a vpředu široce rozevřená. Na levé straně prsou je ozdobena dvěma širokými malovanými stuhami, splývajícími až pod kolena, do půli holenní kosti. Mladí svobodní muži nosí ke svátečnímu kroji nízký klobouk bez stříšky, nazývaný **guláč**. Vyrobený je z tuhé černé plsti, vpředu nad čelem je postavená ozdoba z umělých květů, drobných kulatých zrcátek, korálků a mašliček zvaná "točko". Guláč zdobí **košířek**, což je dlouhé, uměle nabělené pštrosí nebo volavčí pero.

Množství krojovaných, převážně mladých lidí, při současných různých slavnostech dokazuje, že se zájem o tradiční oděv nevytratil a je mu stále věnována dostatečná péče.

1.3.4 Obec Tvrdonice

Tato obec, ležící na hraně vysoké říční terasy ve výšce 176 metrů nad mořem, nad současnou nivou řek Kyjovky a Moravy, je považována za folklorní centrum regionu Podluží. Vesnice náležela ve 13. století k Týneckému, později Lichtenštejnskému panství, a první písemná zmínka o této obci pochází z roku 1264. V 16. století, konkrétně roku 1538, byly Tvrdonice povýšeny na městečko. Odněpaměti byly zemědělskou osadou, jejíž

důležitou součástí bylo rybářství. V současnosti jsou Tvrdonice dynamicky se rozvíjející obcí s asi 2100 obyvatel, která dbá na ochranu stavebních památek, váží si tradice svých předků, které pečlivě udržuje a rozvíjí. Obec je lemována úrodnými poli a vinohrady. K letošnímu roku zde působí pět vinařských společností a každoročně se zde konají Dny otevřených sklepů. Poklady lužního lesa jsou zde chráněné v přírodní rezervaci Stibůrkovská jezera.

Tvrdonice jsou také typickou podlužáckou obcí se vším všudy. Vinné sklepy a národopisný areál, kde se od roku 1946 koná festival Podluží v písni a tanci, nikoho nenechají projet bez zastávky. Bohatý folklorní život, o který se zaslouhuje především místní Slováký Podlužácký krúžek, založený v roce 1929, zachovává po léta lidovou tradici.¹¹

¹¹ Obec Tvrdonice. *Hlavní stránka* [online]. [cit. 2012-12-22]. Dostupné z: <http://obec.tvrdonice.cz/index.php>

2 FOLKLOR

*Folklorem označujeme osobité, formálně a obsahově vyhraněné projevy hudební, slovesné, taneční a dramatické kultury, těsně spojené se způsobem života, tradicemi a myšlením venkovského zemědělského obyvatelstva, městského lidu nebo jiných, výrobně, profesně sociálně, věkově a způsobem života integrovaných skupin obyvatelstva.*¹²

Pojem folklor použil v názvu článku britský bibliograf William John Thoms v roce 1846. Složen ze slov folk = lid a lore = vědomosti. Dříve byla tímto označením pojmenovávána široká oblast starožitností, univerzálně vše, co lid zná, ví a umí, tedy lidová kultura jako celek. Folklor získával u různých národů a v různých epochách, a také v odlišném jazykovém prostředí, odlišný obsah.¹³

Svou povahou je folklor jev lokální, regionální, národní stejně jako nadnárodní a nadčasový. Jeho vznik je spojen s reakcí na osvícenství a romantismus. Někdy byl mylně, respektive zúženě ztotožňován s lidovou slovesností, v současnosti například v mediální mluvě nabývá významu ve smyslu zvyk, obyčej, tradice.

Slovesný folklor je součástí lidové kultury, která vzniká spontánně, anonymně a bez písemné fixace mezi venkovskými či městskými vrstvami a je tradována ústním podáním. Obsahuje epické, lyrické, prozaické a dramatické útvary. Jsou to pohádky, pověsti, legendy, povídky ze života, přísloví, pořekadla, pranostiky, hádanky, dětský folklor, lidové písně a to jen jejich textová složka a lidové divadelní hry.¹⁴

Hudební folklor tvoří repertoár lidových písní a skladeb různé povahy. Jako lidové se obvykle označují písně jednoduchého tvaru, provázející slavnostní i naprosto běžné okamžiky lidského života obyvatel vesnic i měst. Jejich autoři nebyli zpravidla známí a tvar písní procházel po generace procesem úprav díky šíření cestou přímé, přirozené komunikace, tedy ústním tradováním. K hudebnímu folkloru patří i lidová nástrojová hudba.

Taneční folklor obsahuje všechny druhy lidového tance. Tanec je uměním složeným z různorodých prvků, probíhá v čase a v prostoru a podílejí se na něm pohyby celého těla, které jsou vázány na rytmický doprovod. Tance lze řadit podle různých kritérií, například

¹² *Malý etnologický slovník*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2011, s. 32.

¹³ Tamtéž

¹⁴ JANČÁŘ, J. *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000, s. 248.

podle počtu tanečníků na sólové, skupinové, párové či podle pohlaví na mužské a ženské a podobně.¹⁵

2.1 Hudební folklor na Podluží

Jedním z nejpozoruhodnějších projevů lidové kultury na Podluží je píseň a hudba. Obyvatelé sami je považují vedle kroje, zvyků nebo nářečí za hlavní charakteristický a reprezentativní jev své oblasti. Proti některým jiným druhům lidového umění, například architektuře, prokazuje lidová píseň a hudba na Podluží stále velkou životnost. Projevuje velkou schopnost vyrovnávat se s novými kulturními proudy a vlivy.¹⁶

Dnes se zpívá méně, je i méně příležitostí ke zpěvu. Nicméně stále patří ke způsobu života obyvatel, naplňuje se při něm přirozená potřeba aktivní kulturní činnosti. Příležitosti, při nichž zní zpěv a hudba, jsou různého druhu. V dnešní době se zpívá na Podluží zejména v situacích jistým způsobem vázaných lokálními tradicemi. K takovým příležitostem patří zejména hody a dříve to bylo i svatební veselí. Hody jsou dosud ve velké míře a se značnou okázalostí slaveny a jsou spojeny s poměrně rozsáhlým okruhem písní tanečních i písní pro poslech a zábavu. Hody jsou stále velkou zpěvní příležitostí zejména pro chlapce a muže. K současným zpěvním příležitostem musíme počítat i různá vystoupení folklorních souborů a skupin na kulturních akcích či na folklorních festivalech.

Písňový fond Podluží je bohatě zastoupen jak v tištěných, tak hlavně v rukopisných sbírkách, které jsou uloženy v archivu Ústavu pro etnografii a folkloristiku České akademie věd v Brně. Mezi první sběratele, kteří v tomto regionu působili, patří moravský sběratel lidových písní František Sušil, který se za svého života vypravil na Podluží hned několikrát. V jeho poslední sbírce z let 1853 – 1859 najdeme záznamy z celého Podluží. Dalším významným sběratelem z druhé poloviny 19. století je František Bartoš, který zařadil písně z Podluží do všech svých sbírek. Nejobsáhlejší soubor lidových písní z Podluží pořídili v průběhu padesátých let minulého století sběratelé Antoš Frolka

¹⁵ JANČÁŘ, J. *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000, s. 304-308.

¹⁶ STUDENKA, F. et al. *Náš kraj. Folklor, obyčej, historie, nářečí a jména v tradici a současnosti družstevních vesnic Moravská Nová Ves, Hrušky, Týnec a Tvrdonice*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1982, s. 165.

a Ladislav Húska. Jejich sbírka obsahovala kolem 800 písní z repertoáru celého regionu, bohužel však nemohla být jako celek publikována.¹⁷

Na Podluží jsou zastoupeny písně **východního** – vokálního a méně pak **západního** – instrumentálního typu. Pro písně z této oblasti jsou typické znaky vymezující východní písňový sloh, tzn. rovnoměrný poměr textů a nápěvů, rytmická nepravidelnost a uvolněný rytmický průběh a tonálně složitá stavba nápěvu.¹⁸

Naproti tomu se u původních písní méně vyskytují znaky západního stylu, převaha ligatury, instrumentální melodiky, převaha textů nad nápěvy, jednoduchá a přehledná tonální a rytmická struktura nápěvů, s nimiž se setkáváme více u písní přenesených například z Čech.

Po stránce harmonické převažují durové tóniny, méně jsou zastoupeny nápěvy v moll. Melodický pohyb se vyznačuje poměrně velkým podílem kvartových a větších skoků. Převažují dvoudobé, popřípadě čtyřdobé takty.

Stejně jako v jiných oblastech východní Moravy, vyčleňují se na Podluží dvě základní písňové vrstvy – písně taneční a netaneční. Poměr mezi nimi je vyvážen, zhruba polovina písní zastává v dnešní době funkci taneční písně.¹⁹ Souvisí to se skutečností, že taneční písně k tradičním lidovým tancům – vrtěné, verbuňku a hošíjím – jsou stále živou součástí tanečního repertoáru, což umožňuje neustálé rozvíjení této skupiny písní.

Po stránce formální mají písně střední rozsah, k nejčastějším formám patří čtyřřádkový útvar s výraznou césurou uprostřed sloky. Rozšířeným formálním principem je opakování úvodní části nápěvu, podložené opakovaným textem.

Pro východní část Moravy jsou typické táhlé písně ve volném tempu, s charakteristickým prodlužováním vrcholových a závěrečných tónů, s rytmickými jednotkami seskupenými často do úseků nestejně délky, do různých taktů. Vyskytují se rovněž útvary rytmicky obměňované během přednesu jednotlivých slok.

Proti uvolněné rytmické stavbě táhlých písní stojí taneční nápěvy, které se vyznačují výraznou rytmizací s častým výskytem tečkovaného rytmu a nepravidelných rytmických

¹⁷ HRABALOVÁ, O. et al. *Podluží v lidové písni*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1988, s. 8.

¹⁸ STUDENKA, F. et al. *Náš kraj. Folklor, obyčej, historie, nářečí a jména v tradici a současnosti družstevních vesnic Moravská Nová Ves, Hrušky, Týnec a Tvrdonice*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1982, s. 165.

¹⁹ JEŘÁBEK, R., V. FROLEC a D. HOLÝ. *Podluží: kniha o lidovém umění*. 1. vyd. Brno: Krajské nakladatelství v Brně, 1962, s. 123.

skupin, triol a kvintol, především k soudobým párovým točivým tancům a mužským sólovým tancům.²⁰

Pro přednes písní v této oblasti je charakteristická vysoká poloha hlasů a značná síla zpěvu, zvláště u mužů. V dnešní době převažuje sborový zpěv. Zpěv v duetu se rozšířil v meziválečném období. Novějšího data je také vícehlas – k základní melodii se připojuje paralelní tercie nebo sexta. Jednohlasý kolektivní zpěv na Podluží prakticky zanikl.

Nejproslulejším zpěvákem na Podluží se stal Jožka Severin, který se stal výrazným typem lidového interpreta svého kraje. Nejznámějším skladatelem se stal Fanoš Mikulecký z Mikulčic. V současnosti je nejpopulárnějším zpěvákem Jožka Černý.

2.1.1 Písně netaneční²¹

Nejrozsáhlejší skupinu tvoří mezi netanečními písněmi písně o lásce a milování, tzv. **milostné**. Vyprávějí o všech tvářích lásky, o šťastné i tragické. Tesklivé ladění, poetické texty spolu s táhlým přednesem bývají označovány jako typické znaky písní z Podluží. Mohou se mezi nimi objevovat i kratší popěvky, ve většině případů jsou to však skladby delší, s více slokami. Mají zastoupení na celém Slovácku, na východní Moravě i Západním Slovensku. Pro písně na Podluží je charakteristické, že mnohé písně mají původ právě na Slovensku, některé i v Čechách. Tyto písně zpívali zpěváci v každém věku, nejčastěji však mladí lidé. Od písní milostných se z části odvíjejí písně žertovné, v jejichž textech se chlapani a dívky škádli a dávají si nesplnitelné podmínky.

Milostná tematika proniká z části i do písní **svatebních**. Svatba byla jednou z největších zpěvních příležitostí. Písně a popěvky, jež při ní zaznívaly, jsou dvojího druhu: písně přímo vázané na průběh svatebního ceremoniálu, tedy vlastní obřadní písně a skladby, které se ke svatbě přiřazují jen volně a zpívají se zejména na svatební hostině a následné zábavě

Rozsáhlou skupinu tvoří písně **pijácké**. Dodnes patří tento druh písní k běžnému mužskému repertoáru. Texty jsou nejen o vínu a činnostech s ním spojených, ale i o dalších nápojích, kterým se na Moravě holdovalo: o borovičce, pálenice, ale i pivu.

²⁰ JANČÁŘ, J. *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000, s. 281.

²¹ HRABALOVÁ, O. et al. *Podluží v lidové písni*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1988, s. 112–339.

Většinou jsou to krátké jednoslokové popěvky nesoucí se v lehkovážném tónu. Delší písně buď spojují dva nebo více různých motivů nebo textových celků, anebo jejich sloky vytvářejí podobné, paralelní motivy. Z mnoha písní je patrný slovenský původ. Uvedená skupina písní se vyznačuje různorodým charakterem slovesné stránky od krátkých, žertovných čtyřverší až po rozsáhle meditativní útvary.

Ze starších písňových druhů se tradují písně **rekrutské** a **vojenské**. Většina z nich má velmi ponuré a teskné ladění, znějí zde žaloby a stesky, mluví se v nich o loučení s milou i s celou rodinou. Rozvíjí se do vypravěčské šířky. Písně rekrutské jsou o odvodech, verbování a chystání se na vojnu, zatímco v písních vojenských se ožívají vzpomínky na tažení a bitvy za válek.

Významné místo v lidovém zpěvu na Podluží měly epickolyrické písně – **balady**. Na rozdíl od lyrických písní, příběh nebo konflikt rozvíjejí a řeší. Dramatickému ději odpovídá i jejich délka. Některé mají přes třicet slok. Balady se v tomto regionu zpívaly k tanci, a protože se píseň s tolika slokami nemohla odzpívat celá až do konce, vedlo to k tomu, že se písně zkracovaly a obměňovaly a tím se vytvářely písně nové. V současnosti balady zanikají také proto, že ke zpěvu dlouhých písní není čas a zpěváci raději zpívají písně kratší, protože ukazují na bohatost zpěvákova repertoáru.

Součástí zpěvního repertoáru jsou také módní umělé a pololidové písně, šlágry a písně z repertoáru známých dechovek, například Moravanky či Podlužanky.

2.1.2 Písně taneční²²

Vrtěná je druh párového tance, který se řadí k točivým a dodnes se tančí na Podluží nejčastěji. K němu se zpívají, podobně jako k ostatním točivým tancům, různé písně. Písně k **vrtěné** se zpívají na úvod a v přestávkách mezi tancem. Do předzpěvu písní se posledních padesát let zapojují i děvčata, což bylo dříve nepřípustné. Tento tanec je především výhradou mladých lidí, a tak se v písních se zpívá o lásce, o milostném citu šťastném i nešťastném. Velmi sporadicky se objevují i náměty žertovného ladění. Tanečníci zpívají k vrtěné převážně jednu nebo dvě sloky. Tyto písně mají tedy ráz kratších popěvek, delší písně se objevují jen zřídka.

²² HRABALOVÁ, O. et al. *Podluží v lidové písni*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1988, s. 123–207.

Podobný způsob provedení, to znamená pomalý, táhlý zpěv a rytmický tanec, charakterizuje další skupinu tanečních písní – písně k **verbuňku**. Přednáší je skupina chlapců nebo mužů na úvod tance. K tomuto nejrozšířenějšímu tanci na Podluží se zpívají písně s milostnou, rekrutskou a vojenskou tematikou. Jsou to jen kratší, jedno- nebo dvouslokové popěvky. Pokud je píseň delší, zpívá se jen počáteční sloka, protože po „odverbování“ nemají tanečníci na druhou sloku dech. Tyto písně nejsou regionálně vymezeny, zpívají se i na Slovensku a v Maďarsku. Charakteristickým znakem jejich nápěvů je novouherský tečkovaný rytmus.

K příležitosti hodů tančili krojovaní chlapci tanec zvaný hošíje, kterému se velice často říkalo také skok nebo do skoku. Jak již napovídá jeho název, je jeho náplní jakási soutěž mezi tanečníky, kteří se před doprovodnou muzikou snažili přebítet o to, kdo z nich během tanečních kreací nejvýše vyskočí. Písně k **hošijím** mají širší tematiku než jen přímou vázanost k hodům. Popěvky a písně k tomuto tanci jsou většinou obměnami původních písní žertovných, milostných či tanečních. Jsou rytmicky pevněji vyhraněné s rychlejším tempem a tanečním rytmem. Je žádoucí, aby tyto písně byly zpívány výrazným a silným hlasem. Výjimečně se však objevují příležitostné místní popěvky, které složili místní zpěváci a které se tak jinde na Slovákku nevyskytují. Volnou kompozici u tanečních písní dokazují velmi uvolněné vazby mezi jednotlivými slokami, kde na sebe sloky textově vůbec nenavazují. I u jednoslokových písní se může objevovat volné sepětí motivů. Názornou ukázkou je improvizovaný popěvek k hošijím z Poštorné:

*„Borověnka borová, rostú na ní šišky,
lepší koza rohatá než poštorské dívky.“*

K okruhu tanečních písní se řadí dále písně k figurálním a kolovým tancům – valčíkům, polkám, třasákům a jiným.

Proces obnovování písňového fondu, v němž po přelomu devatenáctého a dvacátého století zaujímaly dosti významné místo písně nové, pololidové a umělé, byl usměřňován činností Tvrdonického Slovákého Podlužáckého krúžku, který vznikl v roce 1929.

2.1.3 Instrumentální hudba

V instrumentální hudbě se na Podluží uplatnily dva typy nástrojových seskupení – dechová kapela a cimbálová muzika. Starší fáze doprovodu, gajdošská muzika, zanikla a v paměti obyvatel Podluží zůstala jen jména některých gajdošů.

Dudy, na většině Moravy nazývané gajdy, patřily k nejstarším a nejtypičtějším nástrojům lidové instrumentální hudby. Podle vyprávění Šimona Chalupky z Kostic, narozeného 1858, dříve hrávali na Podluží u muziky gajdoši (dudáci) na dudy zvané „šutky“. K tanci hrála hudba složená ze dvou houslí a dud, později místo nich s cimbálem a klarinetem. Pro zajímavost, ve Tvrdonicích žil dudák Fabián Straka, nazývaný „dudach“, do dnešních dnů se jedné rodině Strakových říká „dudaši“. Dudy dominovaly naší lidové hudbě až do šedesátých let 19. století. Vzhledem ke své zvukové strnulosti byly poté vytlačovány příchodem dokonalejších nástrojů.²³

Lidová hudba byla v minulosti pěstována hlavně samouky, kteří neznali noty a své znalosti získávali poslechem jiných muzikantů. Od druhé poloviny 19. století můžeme sledovat růst hudebního vzdělání i technické úrovně hráčů a to díky službě u vojenských dechových hudeb. Ke konci druhé poloviny 19. století se začaly ujímat na Podluží ve stále širším měřítku dechové kapely. Na rozdíl od dříve rozšířených gajdošských, hudeckých a cimbálových muzik se tento druh muziky vyznačoval nezvyklou hlučností. V obsazení 10 až 12 mužů hrály dechové kapely na zábavách, různých slavnostech, pohřbech, svatbách a dalších příležitostech.

Aby si návštěvníci zábav a podniků odpočinuli od hlučnosti dechových hudeb, střídala se dechová hudba se štrajchem – hudebníci dechové kapely vyměnili některé dechové nástroje za smyčcové. Proto se vyžadovala od hudebníků znalost hry na více nástrojů, muzikantství bylo tedy náročné.²⁴ Většinou šlo o samouky nebo bývalé příslušníky vojenských kapel, kteří byli na vesnici učiteli hudby. Hlučnější dechové obsazení se měnilo na tanečních zábavách a plesech za štrajchové zpravidla večer, kdy byly na repertoáru domácí lidové tance. Někde docházelo k této výměně přesně o půlnoci, po půlnoci po přestávce hrál vždy už jen štrajch. Obsazení této hudby bylo zpravidla: dvoje

²³ JANČÁŘ, J. *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000, s. 281.

²⁴ KRUŽÍK, J. *U muziky na Podluží*. Břeclav: Okresní kulturní středisko, 1977, s. 16.

housle, viola, dva klarinety, trubka, pozoun (trombón), sekunda (kontera), lesní roh, kontrabas a bicí.²⁵

Někteří pořadatelé plesů žádali pouze smyčcové obsazení hudby, neboť muzika v tomto složení byla jemnější. Po osvobození se stále více dostávala do popředí dechová hudba, která nakonec štrajch úplně vytlačila. Historie štrajchu se uzavírá v padesátých letech 20. století. Ojediněle hrály štrajch některé dechové kapely i později, jako například známá Juráčkova dechovka z Týnce.

Obsazení dechové hudby se ustálilo na dvou až pěti trubkách (alterované křídlovkou), hrajících hlavní melodii, jedné až dvou baskřídlovkách, jednom nebo dvou pozounech, jednom až třech klarinetech (jeden bývá v ladění Es), jedné až dvou doprovodných trubkách, tubě a bicí soupravě. Občas se vyskytují také lesní rohy, saxofony či příčné flétny²⁶

K nejznámějším dechovým kapelám na Podluží v současnosti patří Podlužanka, Zlatůlka, Lanžhotčanka a Bojané. Repertoár těchto kapel tvoří převážně polky, mazurky, valčíky, třasáky, vrtěné, verbuňky a hošíjové písně.

Prezentace hudebního folkloru je dnes úzce spojena i s cimbálovými muzikami. Tradiční seskupení s malým cimbálem hrála ještě před první světovou válkou. Na Podluží působila na začátku dvacátého století cimbálová muzika vedená Františkem Gajdou z Kostic, ale pak úplně zanikla stejně jako spousta dalších muzik na celé Moravě. Cimbál pana Gajdy koupil v roce 1912 Josef Kobzík, tehdejší učitel v Kosticích. Šlo ovšem o cimbál malý, který se při hraní klade na stůl. Pan Kobzík naučil na cimbál Josefa Šťuku a tito dva cimbalisté pak předávali zkušenosti dalším generacím.²⁷ Tím se zasloužili o vznik nynějších cimbálových muzik na Podluží, které mimo jiné vystupují i na slavnostech ve Tvrdonicích. Dnes běžné uskupení cimbálové muziky vzniká na Podluží a na celém Slovácku až ve 30. letech importem velkého Schundova pedálového cimbálu z Maďarska.

²⁵ KRUŽÍK, J. *U muziky na Podluží*. Břeclav: Okresní kulturní středisko, 1977, s. 16.

²⁶ HÖHN, J. Termín „Lidový hudební nástroj“ a funkce hudebních instrumentů v oblasti etnokulturních tradic (na příkladu Moravy): Proměny lidového instrumentáře a instrumentálních seskupení na Moravě. *Národopisné aktuality* [online]. 2011, č. 1 [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: <http://revue.nulk.cz/pdf/r1-2011.pdf>

²⁷ KRUŽÍK, J. *U muziky na Podluží*. Břeclav: Okresní kulturní středisko, 1977, s. 16.

K těm nejvýznamnějším patří cimbálová muzika folklorního souboru Břeclavan, založeného v roce 1954. Zde cimbalista Josef Štuka šířil své zkušenosti mezi další muzikanty na Podluží.

Pro hudební produkce se připravovali budoucí členové kapel už v útlém věku. Tato tělesa se formovala v rámci souborů, zejména po roku 1945, na celém Podluží. Šlo hlavně o cimbálové kapely pro doprovod ke zpěvu a tanci v podlužáckých kroužcích.

Cimbálovou muziku v současnosti tvoří pravidelně jedny až čtyři housle hrající melodickou linku, housle nebo hrající akordický doprovod (tzv. kontry), jeden nebo dva klarinety (případně zobcové flétny), kontrabas a velký cimbál. Ve výjimečných případech jsou tato tělesa doplněna violoncellem či příčnou flétnou.²⁸

Mezi nejznámější a nejrozšířenější cimbálové muziky současnosti na Podluží patří výše zmíněná Cimbálová muzika souboru Břeclavan, Cimbálová muzika Jožky Severina a Podlužácká cimbálová muzika.

2.2 Taneční folklor na Podluží

*O hodnotě lidového tance najdeme v publikacích již na počátku minulého století tato slova: „Tanec je výrazovým prostředkem nálady, citu i vkusu, jako popěvek, píseň nebo ornament... Věříme proto, že ušlechtilý tanec lidový má oprávněné místo ve výchově tělesné i estetické. Obohacuje život, činí jej radostnějším a šťastnějším“²⁹. Detailně o tancích na Podluží pojednává publikace Jana Kružíka z roku 1977 s názvem *U muziky na Podluží*³⁰, ze které jsem v této kapitole převážně čerpala.*

²⁸ HÖHN, J. Termín „Lidový hudební nástroj“ a funkce hudebních instrumentů v oblasti etnokulturních tradic (na příkladu Moravy): Proměny lidového instrumentáře a instrumentálních seskupení na Moravě. *Národopisné aktuality* [online]. 2011, č. 1 [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: <http://revue.nulk.cz/pdf/r1-2011.pdf>

²⁹ KRUŽÍK, J. *U muziky na Podluží*. Břeclav: Okresní kulturní středisko, 1977. s. 3.

³⁰ KRUŽÍK, J. *U muziky na Podluží*. Břeclav: Okresní kulturní středisko, 1977. s. 23-69.

2.2.1 Verbuňk

Verbuňk je nejrozšířenější mužský improvizovaný skočný tanec na Slovácku. Verbuje se ve všech oblastech Slovácka: na Podluží, Hanáckém Slovácku, ve všech oblastech Dolňácka a také na Hornácku. Nejvíce je rozšířený na Podluží, kde je dodnes přirozeným tanečním projevem. Uplatňuje se při zahájení i při ukončení všech tradičních tanečních zábav a i v jejich průběhu vždy, když přijedou přespolní chlapci, kteří jsou uvítání pochodem a po něm se hostitelům představí verbuňkem. Je to tanec výhradně mužský, v němž muži předvádějí svůj taneční um, obratnost a smysl pro rytmus. *Na regionální styl verbuňku má vliv kroj. U podlužáckého kroje je to hlavně guláč, přiléhavé červenice, mašle a čížmy s vysokými podpatky a štrápci.*³¹

Verbuňk je charakteristickým tancem podlužáckých chlapců. Verbířům se říkalo verbunkoš, verbunkář, verbíř, cifrák či čardášník. Tanec se označoval jako verbování, cifrování, čardášování nebo gřepčení. Tanečník tedy může verbovat, cifrovat, čardášovat nebo gřepčit.³² Dnes z tohoto množství výrazů zbyl u současných tanečníků termín verbuňk pro tanec, cifra pro jeden krokový prvek, verbíř pro označení tanečníka a verbování nebo cifrování pro označení pohybu.

Verbuňk patří mezi tance skočného charakteru a improvizovaného individuálního projevu, i když je tančen hromadně nebo skupinově, a to buď volně, nebo ve vázané formě v kruhu. Může však být tančen i ve dvojicích nebo sólově. Uplatňují se při něm osobní vlohy tanečníka, jeho tvůrčí, organizační a kombinační schopnosti, obratnost a mrštnost, které se váží s elegancí. Skládá se ze tří částí: předzpěvu táhlé písně, taneční pomalejší části a tance v rychlém tempu.

Znakem doprovodné melodie k tanci je tečkovaný rytmus, 4/4 takt pro část pomalou a 2/4 takt pro část rychlou. Každé tempo má své figury. V počátečním tempu jsou známé pomalé náklekové figury tzv. „válání“. Většina figur u pomalého tempa se předvádí nízko nad zemí pohybem ze strany na stranu, takže vzniká celkový dojem, jako by se chlapci váleli ve dřepu ve spojení s výskoky. V rychlém tempu pak přejde do rychlých drobnějších figur tzv. „gřepčení“, které je prováděno ve vzpřímené poloze. Figury mají být zpestřeny ciframi, jako jsou vysoké skoky, výskoky s obraty, přeskoky, dřepy, otočky,

³¹ PROKOP, J. Několik slov o verbuňku. In: *45. výročí národopisných slavností Podluží v písni a tanci Tvrdonice*. Tvrdonice: Obec Tvrdonice, 1999, s. 19-20.

³² výraz gřepčení se užívalo v obci Hlohovec – „verbování je, jak když kůň hřebe“

potlesky o ruce, změny polohy rukou či zavýsknutí. Jak ale vědí všichni tanečníci, tento tanec se nedá vtěsnat do ustálených pravidel a zákonitostí. Je to velice individuální taneční projev. I když se tančí ve skupině, každé provedení verbuňku je neopakovatelným tanečním originálem. Každý verbíř má tvořit a rozvíjet své verbířské umění a do svého projevu přenášet bohaté niterné prožitky, radost a rozjásanost.

Soutěže ve verbuňku na slavnostech ve Tvrdonicích velmi přispěly zvýšení úrovně verbuňku na Podluží. V roce 2005 byl verbuňk zapsán na seznam kulturního dědictví UNESCO.

2.2.2 Vrtěná

Je typickým podlužáckým párovým točivým tancem a tvoří závěr tanečního sóla. Chlapec, který vyzve děvce k tanci, s ním má odtančit valčík, dvě polky a jako poslední část sóla vrtěnou. Tanec má dvě části: předzpěv taneční písně chlapcem a vrtění dvojice na místě. Taneční pár se v prvních taktech tance postaví čelem proti sobě a děvče vloží své ruce do tanečnickových hřbetem nahoru. V prvních taktech provedou nejdříve v pomalém tempu komíhavý pohyb paží. Tanečník uchopí tanečnici pravou rukou v pase a levou položí zesponu na předloktí, tanečnice položí obě ruce na chlapcova ramena. Pak přecházejí do rychlejšího vrtění s mírným pohupováním v kolenou a vytáčením vpravo a vlevo. *První vrtěná - podlužácká skočná – předchůdce hošijí, se liší od klasického typu tím, že po zpěvu písně na počátku tance, chlapec vyskakuje, tleská si pravou rukou na holínku čižmy, zatím co se dívka otáčí na místě. V závěru se objevuje figura víření dvojice.*³³

2.2.3 Hošije

Tanec hošije se tančí v kruhu před muzikanty hlavně o hodech. Řadí se mezi mužský sólový skočný tanec, kdy tanečník po předzpěvu krátké písně, kterou hudba opakuje k tanci, vyskakuje co možná nejvýše uprostřed kruhu, ostatní tanečníci kolem něho mu

³³ Hody na Podluží. *Fs Svéráz* [online]. [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: http://www.fssveraz.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=8&Itemid=8

tleskají to rytmu. Je to do jisté míry tanec soutěživý, kdy se každý tanečník snaží vyskočit co nejvýše a zároveň co nejelegantněji. Takto se postupně vystřídají všichni tanečníci.

3 FOLKLORNÍ FESTIVALY

Folklorními festivaly se označují příležitosti ke scénickému uvádění lidových tradic: zejména tanců, hudby, zpěvu, obřadů, obyčejů a zvyků. Byly využívány k prezentaci kulturních tradic země či regionu. Někdy jsou nazývány i folklorními slavnostmi, národopisnými festivaly či slavnostmi lidových písní a tanců a podobně. Tato označení se užívala hlavně ve 20. století a dříve.³⁴

Zprávy o předvádění zpěvů a tanců venkovského lidu před panovníkem či vrchností jsou dokládány v celé Evropě již od 18. století. V Čechách se první velká lidová slavnost konala v srpnu roku 1792 v Praze při korunovaci Františka I, synovce Josefa II. Byla spojena se žňovou a růžencovou slavností na okraji Prahy v Bubenči. Její součástí byl také průvod s dožínkovou a svatební tematikou i vystoupení vybraných tanečních párů a muzikantů z různých částí země, před císařem a jeho chotí. V dalších letech byla účast venkovských hudebníků a tanečníků při vítání císaře, kterým byl korunován o několik let později, již běžně zmiňována v úředních pramenech. Hojně dokumentovány jsou pak lidové slavnosti, které se uskutečnily v Praze a v Brně v roce 1836 na počest korunovace Ferdinanda V.³⁵

V druhé polovině 19. století zesilovaly snahy představitelů vlasteneckého hnutí o organizování slavností, zejména s potřebami národně uvědomovacích aktivit. V českých zemích vrcholilo toto období ke konci 19. století všeslovanskou ideou, která se nejvýrazněji projevila v uspořádání Národopisné výstavy československé v roce 1895 v Praze. Předcházela jí řada regionálních výstav doplněná o programy, ve kterých byly předváděny lidové tradice. Tyto programové akce vyvrcholily v průběhu konání samotné Národopisné výstavy československé. Přípravy na účinkování v programech se ukázaly být silným podnětem pro záchranu, sběr, udržování a další rozvíjení tradic celého národa. Po opadnutí zájmu kolem Národopisné výstavy československé se dostala ke slovu spolková a zájmová činnost. Ačkoli Sokol, Orel a další organizace, se podílely na národopisném hnutí vzhledem ke svým vlastním cílům, a ačkoli již od konce století existovaly ve větších městech a i na vesnicích kroužky Slováků a podobně, většího zvýraznění se dočkala tato tendence až v období mezi dvěma válkami. Se vznikem Československa v roce 1918 došlo

³⁴ *Malý etnologický slovník*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2011, s. 36.

³⁵ PAVLICOVÁ, M. – UHLÍKOVÁ, L. *Od folkloru k folklorismu: Slovník folklorního hnutí na Moravě a ve Slezsku*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 1997, s. 6.

k dalšímu rozvoji folklorních slavností, zvláště v souvislosti s hnutím tzv. roků, regionálních folklorních slavností, které zahájil Slováký rok v Kyjově (1921). Podle tohoto vzoru se konaly další obdobné akce, byly to Hanáký rok v Přerově (1923), Valašský rok v Rožnově pod Radhoštěm (1925) nebo i Národopisné svátky Moravy v Brně (1925). Přes negativní tendence, které neušly dobové kritice, tyto slavnosti předznamenaly folklorní festivaly druhé poloviny 20. století i formování pohledu na celkovou lidovou kulturu.³⁶

Folklorní slavnosti organizovali i příslušníci národnostních menšin žijících u nás, bývaly však též součástí akcí různých spolků a politických stran. Konec druhé světové války přinesl rozmach těchto festivalů. V roce 1946 se konal první ročník celostátních slavností ve Strážnici, z nějž se vyvinul dnešní Mezinárodní folklorní festival. Vlna zájmu brzy překročila i do dalších míst, takže v padesátých letech byla vytvořena celá síť národopisných nebo folkloristických slavností a festivalů v rámci jednotlivých regionů, a to nejen na Slovácku, ale i na Valašsku, Hané, Horácku aj. Na Slovácku dochází záhy k dalšímu štěpení slavností podle jednotlivých subregionů, takže vedle slavností šířeji koncipovaných vznikají slavnosti územně a etnograficky více specializované, které nabývají postupně zvláštního významu a které doplňují svým způsobem strážnický festival.

Po roce 1989 vznikly folklorní slavnosti nové a některé z nich se dokonce transformovaly na mezinárodní. Jedním z faktorů nárůstu počtu folklorních festivalů je touha souborů po vystupování a předvedení tradic svého regionu okolí. V devadesátých letech začaly vznikat také festivaly populární hudby, které však svou návštěvností v současné době několikanásobně převyšují festivaly folklorní.

³⁶ JANČÁŘ, J. *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000, s. 344.

4 HISTORIE FESTIVALU PODLUŽÍ V PÍSNÍ A TANCI

4.1 Okolnosti vzniku slavností

Roku 1946, kdy se datuje oficiální vznik slavností, předcházelo mnoho událostí, které je nutno připomenout. Zpívání patřilo ve Tvrdonicích neodmyslitelně k životu lidí v minulém století. O tom, že v této obci bylo hodně dobrých zpěváků, svědčí četné návštěvy sběratelů písní Františka Bartoše, Františka Sušila, Jana Poláčka. Kontakty vedly až k významnému moravskému hudebnímu skladateli Leoši Janáčkoví.³⁷

V roce 1926 byla osvětová komise Tvrdonic vyzvána, aby se zúčastnila národopisných svátků Moravy v Brně. Chlapci a děvčata jeli a v soutěžním klání získali první cenu, ohodnocenou tisíci korunami. Láska k lidové písni byla impulsem k založení mužáckého³⁸ pěveckého sboru a v roce 1929 k založení prvního slováckého kroužku na Podluží. Mužáci se tehdy mezi prvními z celého okolí zúčastňovali zpívání v brněnském rozhlase. Pořádali různá národopisná vystoupení, jako například u příležitosti etnografické exkurze vedené Antonínem Václavíkem v roce 1927. Tehdy Tvrdoničtí připravili pro skupinu cizinců slavnost s předvedením hodů.

V srpnu 1937 oznámila prezidentská kancelář návštěvu prezidenta v okresním městě Břeclavi. Představitelé města požádali jednatele tvrdonického kroužku o pomoc při pořádání národopisného pořadu. Na dva dny se stala Břeclav rozjásanou vesnicí a o zdařilosti vystoupení vyprávěly také články v novinách, oslavující krásu krojů a písní. Díky tomu se tvrdonický kroužek stal známým po celé zemi. Následovala četná pozvání k mnoha národopisným vystoupením, k těm nejzdařilejším patřila ta v Bratislavě, v Pardubicích, v Ostravě, v Praze a v Mrákově. Několikrát do měsíce byl soubor zván k účinkování v brněnském rozhlase. Členů v kroužku přibývalo, proto uvažovali o zbudování domu, kde by měli vlastní zázemí. Jejich plán se ale neuskutečnil, protože v roce 1939 vznikl Protektorát Čechy a Morava a nastal útlum veškerého kulturního dění.

Po skončení šestileté německé okupace nastala mezi lidmi poválečná euforie. Všichni se chtěli uvolnit a vzpomínali na radostný život, hody, muziky a zábavy před válkou. Ženy hledaly ve skříních a starých truhlách uložené kroje, přešívaly, praly, škrobily a žehlily,

³⁷ BLAŽKOVÁ, V. Aj, vy, Tvrdonice, zatočte sa kolem. In: *Podluží v písni a tanci Tvrdonice: 60. ročník národopisných slavností*. Tvrdonice: Obec Tvrdonice, 2013. s. 7-10.

³⁸ Mužák: ženatý muž

zatímco jejich muži upravovali nové sportovní hřiště.³⁹ Vznik tvrdonických slavností spadá tedy do období zvýšené národopisné aktivity a zájmu o lidové umění po druhé světové válce, do období, které je v určitém smyslu renesancí folkloru podobně, jako tomu bylo po první světové válce.

Po válce patřil tvrdonický kroužek k největším na Podluží a jeho počet čítal přes sto členů. Členové chtěli mít své zázemí a tak vznikla myšlenka vybudovat na Trávníkách přírodní areál se Slováckou chalupou. Areál by pravděpodobně neexistoval, nebýt zmaření záměru pokračovat v bytové výstavbě dále ven z Tvrdonic, za dům rodiny Bartošových, který je dodnes krajním domem, a realizace zalesnění Trávníků. Majitel konzervárny Jan Nešpor si najal od obce pozemek Trávníky na 15 let a tak umožnil vybudovat hřiště a později i chalupu. Plán úprav areálu provedl zahradní architekt A. Horák z Bystřice pod Hostýnem.

Dochovaly se i návrhy na stavbu chalupy z roku 1944. První návrh byl situovaný do ulice Rybáře k mostu, zahrnoval sklep, posezení, kuchyň a sociální zařízení. Vzorem pro druhý návrh z roku 1946 byla chalupa z Tvrdonic postavená na Národopisné výstavě československé v Praze roku 1895. Oproti prvnímu návrhu byl tento honosnější a větší, s velkým sálem, situovaný do míst, kde se Slovácká chalupa nachází nyní. Autorem těchto návrhů byl Ing. Jaromír Ambrož. Honoráře z četných vystoupení souboru byly ukládány především na stavbu Slovácké chalupy.⁴⁰

4.2 Národopisné slavnosti „Rok na Podluží“

Významnou etapu své činnosti zahájil Slovácký Podlužácký krúžek ve Tvrdonicích dne 11. srpna 1946, kdy uspořádal první národopisné slavnosti, jejichž součástí bylo položení základního kamene Slovácké chalupy v části obce zvané Trávníky. Do základního kamene byla uložena záruční listina podepsaná členy výboru kroužku, kteří se zavazují dostavět budovu a v případě potřeby složit na to částku do 5 000 korun: Jan Balík, Maxmilián Jeřábek, František Straka, Jakub Šťuka, Antonín Klenec, Josef Severin,

³⁹ UHER, J. *Kam usedl pták: Růže Slovácka*. Brno: Nakladatelství Blok, 1977, s. 204-205.

⁴⁰ *Kronika Slováckého podlužáckého krúžku Tvrdonice*. Tvrdonice, 1929–2012.

Leopold Doskočil a Jan Kružík jako předseda kroužku. K vybudování národopisného areálu přispěly všechny podlužácké kroužky i řada jednotlivců.

Tyto I. Národopisné slavnosti s názvem „Rok na Podluží“ byly pořádány pod záštitou okresního Národního výboru v Hodoníně. Již od časného rána se hosté sjížděli ze všech koutů kraje. Slavnosti byly zahájeny mší svatou v místním, válkou citelně poškozeném, chrámu moravských věrozvěstů Cyrila a Metoděje.⁴¹ Při bohoslužbách účinkovala místní hudba a pěvecký sbor. Sólové zpěvy zpívali lidoví umělci, tvrdoničtí rodáci Josef Severin a Drahúše Stibůrková, známí z brněnského rozhlasu. Chránová hudba a zpěv byly opravdovým uměleckým prožitkem pro zcela zaplněný kostel. V dopoledních hodinách proběhla národopisná konference a zúčastnilo se jí přes pět tisíc lidí z celého Slovákca. Potřeby a požadavky kroužků byly shrnuty do memoranda, které bylo podepsáno přítomnými poslanci a zástupci kroužků a posléze předloženo vládě.

Po poledních hodinách prošel vesnicí průvod a na prostranství za vesnicí se konala slavnost kladení základního kamene k „*Slovácké búde*“, která má být svatostánkem místního kroužku. Slunce hřálo a návštěvníci mohli ochutnávat místní vína či dobroty. Program zahajovaly děti pásmem „*Hráli sme sa na konopy*“. Krojované skupiny ze všech podlužáckých vesnic předvedly pak národopisné pásmo slováckých lidových zvyků, nazvané Rok na Podluží za střídavého doprovodu známých podlužáckých kapel Fr. Juráčka a M. Rehorta a cimbálové hudby Jožky Šťuky ze Staré Břeclavi.⁴² Všichni předvedli ukázky zvyků a tanců tak, jak jdou v roce po sobě. Jako na každé správné slovácké veselici byla tancovačka „pod zeleným“ a k tomu nezbytná máj.⁴³ Máj postavená při slavnostech byla nejvyšší a měřila 45 metrů. Byla ze syrového dřeva a na zeleném osvětleném vršku vlála vlajka. Byla třikrát nadstavována a silnými železnými prstenci skloubena. Na stavbě se podílelo přes 200 šohajů. Veselici po programu narušila silná bouřka, která máj zlomila a slavnosti tak byly dokončeny v Hospodě u Hnátků.⁴⁴

⁴¹ *Kronika Slovákckého podlužáckého krúžku Tvrdonice*. Tvrdonice, 1929–2012.

⁴² BLAŽKOVÁ, V. Aj, vy, Tvrdonice, zatočte sa kolem. In: *Podluží v písni a tanci Tvrdonice: 60. ročník národopisných slavností*. Tvrdonice: Obec Tvrdonice, 2013. s. 7-10.

⁴³ Máj: krásně roslá borovice, až po vršek zbavená kůry. Její zelený vršek je ozdoben barevnými papírovými pentlemi

⁴⁴ KRUŽÍK, J., J. SEVERIN a F. BALÍK. *60. let Slovákckého krúžku ve Tvrdonicích*. Tvrdonice, 1989, s. 4.

V kronice z té doby bylo napsáno: „*Takové množství krásných podlužáckých krojů v průvodě i při vystoupení dosud na Podluží nikdy hromadně nebylo. Diváci přijeli tento den jako velký svátek a kdo neměl vlastní kroj, přišel nastrojený*“.⁴⁵ Pochvalné tiskové zprávy a články se objevovaly téměř ve všech novinách, jelikož do té doby žádná obec na Podluží nepořádala tak hodnotný národopisný podnik. Úryvek z novin: „*Má-li vyniknout krása slováckého kroje, musí býti ozářen zlatými paprsky slunce. Nejvíce letošního slunečného zlata dostaly právě Tvrdonice. Jaká to byla nádherná podívaná na pestré směsici krojů! Oči z této krásy omdlévaly.*“⁴⁶

Úsilí členů Slováckého Podlužáckého krúžku se v dalším období soustředilo na vybudování důstojného stánku národopisu. Každý člen podle svých možností přispíval na vlastní stavbu a vybavení Slovácké chalupy. Účelně byl upraven průkaz každého člena souboru, kde byl mimo jiné záznam finanční částky, kterou ten který člen věnoval jako vklad do stavby.

O budovatelském úsilí svědčí heslo z průkazu:

*„Budujeme památník
který věčně národu
připomínati bude
život našich předků.“*⁴⁷

Významné vystoupení bylo roku 1948 na Slovanské výstavě v Praze. Po deset dnů zde kroužek vystupoval, někdy i třikrát denně. Zájezdu se zúčastnilo 73 členů kroužku a vystupoval za doprovodu cimbálové kapely p. Arnošta Smolíka z Hodonína. Představení mělo vždy několik částí, včetně ukázky hodů, sólových zpěváků, verbuňku aj.⁴⁸ Všechny honoráře z vystoupení darovali členové na stavbu Slovácké chalupy.

Ve svobodné vlasti byla všemi členy vybudována chalupa, kolem níž se plánovalo náměstíčko, kde měla být postavena škola lidového umění, dílna slováckého nábytku, místnosti pro malářečky, šičky a dílna pro výrobu krojů. Soubor spolupracoval s ministerstvem zahraničního obchodu, které mělo vše financovat. Se členy souboru jednal náměstek ministra Dr. Richter, ten s nimi plánoval i zájezd do USA, kam s nimi měli vézt

⁴⁵ *Kronika Slováckého podlužáckého krúžku Tvrdonice*. Tvrdonice, 1929–2012.

⁴⁶ *Kronika Slováckého podlužáckého krúžku Tvrdonice*. Tvrdonice, 1929–2012.

⁴⁷ KRUŽÍK, J., J. SEVERIN a F. BALÍK. *60. let Slováckého krúžku ve Tvrdonicích*. Tvrdonice, 1989, s. 6.

⁴⁸ *Kronika Slováckého podlužáckého krúžku Tvrdonice*. Tvrdonice, 1929–2012.

experti ukázky různých výšivek a nákresy slováckého nábytku. Bohužel únorovými událostmi roku 1948 vzaly všechny rozpracované plány za své.⁴⁹

Jelikož se soubor po roce 1949 na delší dobu odmlčel, přestal také pořádat národopisné slavnosti a soustředil se jen na budování Slovácké chalupy. Výsledkem stavby byl rozměrný cihlový objekt se sedlovou střechou a typickým žudrem⁵⁰.

4.3 Obnovení slavností

Prvním počinem po obnovení kroužku bylo uspořádání zdařilého vystoupení v roce 1954 na upraveném pódiu před Slováckou chalupou pod názvem „Odpoledňa na Podluží“. Toto vystoupení se počítalo jako II. Národopisné slavnosti. Přesto, že bylo značně nepříznivé počasí, bylo přítomno přes 2000 diváků. Program sestavil J. Kružík s F. Balíkem, který program uváděl. Téměř stočlenný soubor Slováckého Podlužáckého kroužku Tvrdonice je zahájil společnou písní „Ty tvrdonští úřadové“ a v první části programu pak mimo jiné předvedly děti starobylý zvyk „Královničky“. Franta Balík vhodně doplňoval zpěvy vyprávěním veselých příhod ze Slovácka. Následoval verbuňk, kterým místní šohaji úplně strhli obecnostvo a ukončili tak první část programu. Druhá polovina byla vyhrazena hostům – Brněnskému rozhlasovému orchestru lidových nástrojů, se kterým zazpívali sólisté Jožka Severin, Jožka Rampáček a Božena Šebetovská.⁵¹

Vznikem národopisného areálu s dominantní Slováckou chalupou se Tvrdonice staly centrem folklórního dění na Podluží a od roku 1955 se zde pravidelně každý rok konají slavnosti Podluží. Představují se na nich nejen soubory z tohoto regionu, ale i z jiných národopisných oblastí. Součástí slavností dospělých se staly i Dětské Tvrdonice.

⁴⁹ KRUŽÍK, J., J. SEVERIN a F. BALÍK. *60. let Slováckého kroužku ve Tvrdonicích*. Tvrdonice, 1989, 2 s.

⁵⁰ Žudro: ornamentální malba na klenutém přístavku nade dveřmi, kolem oken a dveří domů a obytných stavení

⁵¹ BLAŽKOVÁ, V. Aj, vy, Tvrdonice, zatočte sa kolem. In: *Podluží v písni a tanci Tvrdonice: 60. ročník národopisných slavností*. Tvrdonice: Obec Tvrdonice, 2013. s. 8.

4.4 Dětské Tvrdonice

Děti poprvé veřejně vystoupily na národopisných slavnostech ve Tvrdonicích 11. června 1954 a předvedly „Královničky“. Vystoupení dětí bylo nejdříve součástí národopisných slavností dospělých. Dětských souborů, jak pěveckých, tanečních, cimbálových i dechových muzik v okolí stále přibývalo, takže se nedala časově zvládnout organizace tohoto dětského odpoledne v rámci festivalu.

Tak se zrodila myšlenka věnovat dětským souborům jeden celý den, a to neděli – týden před slavnostmi dospělých. Od roku 1958 se slavnosti rozšířily o další den, který se jmenoval Slavnost podlužáckých dětí. V této době začaly v břeclavském okrese vznikat dětské cimbálové a dechové muziky. V Charvátské Nové Vsi vznikla dechovka vedená J. Malinkovičem, ve Velkých Bílovicích a při domě osvěty v Břeclavi, kterou primášoval⁵² tehdy třináctiletý Jan Beran, byly založeny dvě cimbálové muziky. Spolu s dětskými muzikanty účinkovaly v roce 1958 na první samostatné podlužácké slavnosti dětí národopisné soubory ze škol z Tvrdonic, Kostic, Lanžhota, Hrušek, Charvátské Nové Vsi, Rakvic, Hlohovce a Velkých Bílovic.⁵³ Velkou pozornost zde vzbudila dětská klenotnice, v níž děti soutěžily ve hře na lidové hudební nástroje a v dětském lidovém vyprávění. Nechyběla ani soutěž dětských cimbálových muzik.

První dětské slavnosti se setkaly s tak velkým ohlasem, že všichni přivítali návrh, aby se konaly každoročně. V letech 1961 až 1963 se dětské slavnosti konaly jako součást programu dospělých, v jehož úvodní části vystoupily pouze děti z Tvrdonic.⁵⁴

Na Podluží však začalo vznikat mnoho souborů a tak se v roce 1964 znovu pořádaly samostatné dětské národopisné slavnosti. V roce 1970 byly pozvány kromě místních souborů i dětské soubory z Uherského Hradiště a Ratíškovic. Od toho roku se staly hlavním pořadatelem dětských slavností místní školy.⁵⁵

Posléze byl z neznámých důvodů „Dětský den“ zrušen a zkrácená vystoupení dětských souborů jsou zařazena do programu nedělního odpoledne Tvrdonických slavností. Do

⁵² Primáš = vedoucí hudebník, první houslista lidové hudby

⁵³ MĚROTSKÁ, M. Mládí má folklór v krvi. In: *Podluží v písni a tanci 1983: XXX. národopisné slavnosti ve Tvrdonicích*. Břeclav: MNV Břeclav, 1983, s. 14-15.

⁵⁴ *Kronika Slováckého podlužáckého krúžku Tvrdonice*. Tvrdonice, 1929–2012.

⁵⁵ MĚROTSKÁ, M. Mládí má folklór v krvi. In: *Podluží v písni a tanci 1983: XXX. národopisné slavnosti ve Tvrdonicích*. Břeclav: MNV Břeclav, 1983, s. 14-15.

tohoto odpoledního programu jsou vybrány dětské soubory z Podluží, na jejichž vystoupení navazuje program dospělých. Návštěvníci nedělního odpoledne si tak odnášejí ucelený obrázek nejen o tradicích podlužáckého regionu, ale také o životě dětí a dospělých na vesnici v dobách našich předků a o kráse podlužáckého kroje dětí i dospělých. O velkém významu dětských pořadů svědčí i to, že je často natáčela televize. V roce 1973 byl vysílán celý dětský program přímým přenosem v Československé televizi Brno.

4.5 Další ročníky

3. ročník 1956

Veselice krojovaných skupin na 1. celostátní Spartakiádě v roce 1955 podnítila snahy pořádat v okresech a krajích slavnosti písní a tanců k rozvíjení nejlepších tradic lidového i profesionálního umění. Proto se tehdejší Krajský dům osvěty v Brně obrátil na Okresní národní výbor v Břeclavi s přáním uspořádat letošní slavnost tanců brněnského kraje v okrese Břeclav, a to v Lednici, budou-li pro to v daném místě předpoklady. Slavnost měla hlavně sloužit k oživení a posílení folklorních tradic okresů Břeclav, Hustopeče a Mikulov. Vzápětí následovalo několik schůzí za přítomnosti okresních orgánů z oblasti kultury s představiteli obce Lednice a s tehdy národním podnikem Gumotex, který byl vybrán jako možný spolupořadatel slavností. Přání uspořádat krajskou slavnost všichni přítomní podpořili a souhlasili s předběžným návrhem na místo pořádání v Lednici. Na dalších jednáních bylo však poukázáno na to, že Lednice nemá folklorní zázemí, že není součástí Podluží a nezaručuje účast vesnických skupin na krajské slavnosti lidového umění. V dalším výběru posléze zvítězila obec Tvrdonice, která pro slavnosti nabízela kromě Slovácké chalupy i výhodnou polohu v centru národopisné oblasti Podluží včetně bohaté činnosti svého Slováckého Podlužáckého krúžku.

Byl tak ustanoven první výbor slavností, jehož předsedou se stal Josef Kobzík. Předsedou programové rady byl jmenován Otakar Soukup, který přizval Fanoše Mikuleckého, Josefa Kobzíka, Jana Kružíka a zástupce Krajského domu osvěty. Do propagační komise byli přizváni Jan Štefan a redaktor Josef Uher.⁵⁶

⁵⁶ JANOS, T. O vzniku v roce 1956. In: *Tvrdonice: Podluží v písni a tanci*. Tvrdonice: Obec Tvrdonice, 2003, s. 26-27.

Ve dnech 16. a 17. června v roce 1956 se konaly III. Národopisné slavnosti s názvem Krajská přehlídka lidových tanců. Pořadatelé přehlídky se stali Slovácký Podlužácký krúžek Tvrdonice, firma Gumotex a Odbor školství a kultury rady Okresní národní výbor Břeclav. Datum konání byl stanoven až na třetí víkend v červnu. Programovou náplň tvořil Večer slováckého humoru, Klenotnice, průvod a hlavní program. Žádná vesnice z okolí nechtěla být zahanbena a všichni si připravovali svůj program na slavnosti s několikaměsíčním předstihem. Kromě starší generace zpěváků zde vystoupili i nováčci, jako byla Julie Severinová či Jožka Černý. Jelikož slavnosti měly opravdu velký úspěch, bylo rozhodnuto, že se budou ve Tvrdonicích konat každým rokem.⁵⁷

Krajská přehlídka byla tedy hodnocena jako velmi zdařilá s velkou účastí krojovaných skupin z Podluží i návštěvníků. Později roku 1956 byl založen Osvětový dům Břeclav, který se stal spolupořadatelem slavností až do roku 1991 a také jejich hlavním garantem.

4. ročník 1957

Pod vedením osvětového domu došlo v přípravách slavností pro rok 1957 v několika směrech k významnému posunu. Byla zahájena výstavba nového hlediště, osvětlení a ozvučení. Zvítězila myšlenka, že orientace hlediště musí umožnit pohled na rybník. Architektonickou studii vypracoval prof. Jeřábek ze stavební fakulty Vysokého učení technického v Brně. Potřebná úprava terénu se sklonem k rybníku a vybudování nového jeviště vyžadovaly značné finanční náklady. Ty bylo možné pokrýt jen za pomoci obce Tvrdonice a osvětového domu. Spousta místních občanů pomáhala na výstavbě areálu. Vlastními povozy naváželi škváru a hlínu, rovnali terén nebo vysekávali travní drny. To vše bez finanční odměny. V druhé etapě byla u jeviště postavena stavitelem Vojtěchem Juráčkem chalupa, sloužící jako režijní a rozhlasové pracoviště. Květinovou výzdobou u vchodu do hlediště se dlouhodobě zabýval pan Jan Nešpor společně se svým spolupracovníkem panem Všetickou. Celý svah navážky byl upraven jako velký květinový záhon. Každým rokem byl pak díky jejich odborné práci vysázen tak, aby vítal návštěvníky barevnými květinami.

⁵⁷ *Kronika Slováckého podlužáckého krúžku Tvrdonice*. Tvrdonice, 1929–2012.

Slavnosti získaly okresní rozměr a udržely si svůj podlužácký charakter. Mezi hosty vystoupil soubor Skaličan, reprezentující západní Slovensko, a Hornácká cimbálová muzika Medika z Brna s primášem Antonínem Jančíkem a sólistou Lubošem Holým, která dodala nový výraz hlavnímu programu slavností. Účastí těchto souborů a kroužků z okresu se značně rozšířila krojová pestrost festivalu a program se obohatil po stránce zvykoslovné, nářečové i taneční. Poprvé byla uspořádána soutěž ve zpěvu a soutěž ve verbuňku. Obě proběhly za značného zájmu účinkujících i přihlížejících. Porota udělila verbířům celkem šest prvních míst, ostatní obdrželi druhá a třetí místa. Ukázalo se, že soutěž ve verbuňku má velkou budoucnost a bude i v budoucích letech patřit k nejvyhledávanějším programům. Vstupné tehdy stálo 7 korun, vojáci a studenti měli vstup za 3 koruny.

Ročníky 1958 a 1959

Jak již bylo zmíněno výše, slavnosti se v roce 1958 rozšířily o jeden den – slavnost podlužáckých dětí, která se konala týden před hlavními slavnostmi. Na přírodním jevišti přibyla stavba malé chalupy s žudrem a v hledišti byla vybudována stabilní sedadla s kapacitou 5000 míst. Slavnosti v tom roce byly mimořádné i tím, že se jich zúčastnili hosté ze Sýrie. V sobotu soutěžily cimbálové muziky, jednotlivci ve dvojzpěvu i ve sborovém zpěvu a tanečníci ve verbuňku. Soutěže v tanci se zúčastnilo 36 verbířů z celého Podluží. Díky tomuto vysokému počtu soutěž proběhla ve dvou kolech, v prvním kole byli vybráni finalisté, kteří se utkali o první cenu až v neděli dopoledne. V dalších letech pokračovaly soutěže ve verbuňku až do roku 1964. Odpolední „Podlužácká klenotnice“ pak ukázala přehlídku nejkrásnějších krojů a předvedení nejhezčích zvyků.⁵⁸

Rok 1960

V roce 1960 se slavnosti konaly až v srpnu, konkrétně 20. a 21., poněvadž v červnu byla II. celostátní spartakiáda. Staly se tedy i oslavou dožíněk. Zvláštností bylo, že nedělního průvodu obcí se zúčastnili korejští hosté, kteří přijeli na návštěvu do místního zemědělského družstva. V tomto roce rovněž poprvé vystoupili místní žáci hudební školy –

⁵⁸ *Kronika Slováckého podlužáckého krúžku Tvrdonice*. Tvrdonice, 1929–2012.

deset vybraných utvořilo tvrdonickou cimbálovou muziku. Bylo jim v rozmezí od jedenácti do dvanácti let a přesto jako praví hudci hráli bez not, zato s chutí.

Ročník 1961 a dále

Od roku 1961 se již znovu konaly v červnu a je tomu tak do současnosti. V tom roce vystoupilo přes tisíc účinkujících a slavnostem přihlíželi i vzácní hosté – rada bulharského velvyslanectví, hosté z KLDR i přední zástupci vlády naší země.⁵⁹

K velmi významné změně v organizaci tvrdonických soutěží došlo v roce 1965. Soutěž o nejlepšího verbíře byla nahrazena soutěží „O stárka Podluží“, která se skládá ze tří disciplín, a to soutěže v tancích hošije, vrtěná a verbuňk. Pro tuto soutěž byla vypracována přesná pravidla včetně zásad pro hodnocení, kde se kromě tanečního projevu posuzoval i zpěv a celkové vystupování. Další součástí pravidel bylo, že se tohoto klání mohli účastnit pouze svobodní chlupci z Podluží.

Zatímco první a druhé slavnosti byly jednodenní, časem se prodloužily až na tři dny. Páteční večer je od roku 1969 přehlídkou dechových hudeb a patří mezi nejvíce navštěvované pořady. V sobotu se pořádají soutěže ve zpěvu a tancích. Hošije, vrtěná a verbuňk určí, kdo zvítězí a stane se Stárkem Podluží na následující rok. Díky soutěži a také propagaci, které se verbuňku dostalo, byl tanec zapsán do kulturního dědictví lidstva v rámci UNESCO.⁶⁰

Nedělní sjíždění přespolní chasy na vozech tažených koňmi se poprvé konalo v roce 1971 a stalo se velmi oblíbeným programem slavností.

Tato koncepce festivalu se zachovala až do současnosti. Největší změnou v novodobé historii festivalu je to, že v roce 1990 byla zrušena Okresní správa kulturních zařízení v Břeclavi, tedy i Okresní kulturní středisko, které bylo do té doby hlavním pořadatelem. Po této instituci převzal záštitu nad festivalem Obecní úřad ve Tvrdonicích, který je od roku 1991 hlavním pořadatelem, spolu se Slováckým Podlužáckým krúžkem Tvrdonice.

Další novinkou bylo jeho zařazení mezi členské festivaly Folklorního sdružení České republiky v roce 2003. Tato organizace zastřešuje více jak šedesát festivalů v celé České

⁵⁹ *Kronika Slováckého podlužáckého krúžku Tvrdonice*. Tvrdonice, 1929–2012.

⁶⁰ BLAŽKOVÁ, V. Aj, vy, Tvrdonice, zatočte sa kolem. In: *Podluží v písni a tanci Tvrdonice: 60. ročník národopisných slavností*. Tvrdonice: Obec Tvrdonice, 2013. s. 10.

republice. Je nápomocná především při propagaci doma i v zahraničí nejen v podobě tiskovin, které vydává, ale i pomocí informačního servisu přes celoplošné mediální partnery. Zajišťuje pomoc při výběru a účasti zahraničních souborů, pojišťuje účastníky festivalu a hradí poplatky Ochrannému svazu autorskému za veřejné provozování hudebních děl.

V roce 2010 bylo nově zastřešeno jeviště, vybudováno zcela nové hlediště s pevnými lavicemi s kapacitou 2500 míst, jehož část je zastřešena. Proběhla také oprava Slovácké chalupy a technické chaloupky u pódia. V roce 2015 byla položena nová střecha obou chalup.

4.6 Zakládající a důležité osobnosti

Na přípravě festivalu se každoročně podílí několik desítek lidí. Někteří mu věnují většinu celého života. Za celou dobu konání slavností se na pódiu vystřídal celá plejáda zpěváků, verbířů, tanečníků, muzikantů a souborů. Ty nejnámější, kteří zde vystupovali po mnoho let, je nutno zmínit. Byli to:

Jan Kružík byl významný národopisný pracovník, znalec života lidu na Podluží, sběratel lidových písní a zvyků v oblasti folklóru a etnografie. Narodil se ve Tvrdonicích a jeho velkou láskou byl místní národopis. Byl zakládajícím členem Slováckého Podlužáckého krúžku ve Tvrdonicích v roce 1929, po několik let byl jeho předsedou. Stál u zrodu národopisného areálu i národopisných slavností „Podluží v písni a tanci“. Byl autorem mnoha scénářů pro programy národopisných slavností. Do širokého povědomí nejen Podluží, ale celého Slovácka se zapsal především svou sběratelskou činností v oblasti folklóru a etnografie. Byl tvůrcem několika pořadů pro televizi – např. pořad z roku 1987 „Zima na Podluží“. Byl velmi dobrým zpěvákem a autorem několika slováckých písní. Vydal rovněž několik publikací: „Lidové písně na Podluží“, „U muziky na Podluží“, „Dětské hry, říkadla a tance z Podluží“ a „Kroje na Podluží“. Zanechal v nich příštím generacím cenné svědectví o bohatství lidového umění regionu.

Jožka Severin se pro svůj vynikající hlas a pěvecké schopnosti, ale také vlivem popularizace podlužáckého zpěvu v hromadně sdělovacích prostředcích, stal prototypem lidového zpěváka z Podluží a výrazně ovlivnil písňový repertoár nejširších vrstev. Narodil se ve Tvrdonicích a prožil tu celý život. Byl jedním ze zakládajících členů Slováckého

Podlužáckého krúžku a zakladatel národopisných slavností. Aktivně se podílel na výstavbě Slovácké chalupy ve zdejší přírodní areálu, do níž daroval několik částí mobiliáře. V roce 1952 se stal spoluzakladatelem Brněnského rozhlasového orchestru lidových nástrojů (BROLN) a zároveň jeho kmenovým zpěvákem. Dlouhá léta spolupracoval s národopisným souborem Břeclavan. Zpíval s mnoha cimbálovými muzikami a dechovými kapelami. V roce 1986 mu byl udělen titul zasloužilý umělec.⁶¹

Josef Rampáček se narodil ve Tvrdonicích v prostředí lidových tradic, ke kterým měl po celý život vřelý vztah. Ve čtyřicátých letech vystupoval spolu s Jožkou Severinem v inscenaci *Její pastorkyně* v Praze a natáčeli podlužácké písně v pražském rozhlase. Reprezentovali Tvrdonice a rovněž celé Podluží na vystoupeních po celé republice i v zahraničí.⁶² Byl jedním ze zakladatelů národopisných slavností a členem Slováckého Podlužáckého krúžku.

⁶¹ ČECH, J. *Jožka Severin: Výběrová bibliografie článků k 90. výročí narození zpěváka a skladatele podlužáckých písní*. Břeclav: Městská knihovna Břeclav, 2006, 48 s.

⁶² JANÁK, J. et al. *Tvrdonice: Příroda, dějiny a lidová kultura podlužácké obce*. 1. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 1986, s. 402.

5 SOUČASNÁ PODOBA FESTIVALU

5.1 Příprava festivalu

Ředitelem festivalu je v současnosti starosta obce Tvrdonice Zdeněk Tesařík. Jeho funkce je především reprezentativní.

Předsedkyní programové rady je paní Zdena Šlichtová, která je rovněž tajemnicí festivalu. Zaručuje správný chod festivalu a jeho celou přípravu.

Předseda přípravného výboru je místostarosta Milan Trecha.

Přípravný výbor festivalu má sedmnáct členů, je složen primárně ze zastupitelů obce Tvrdonice a z místních nadšenců.

Programová rada festivalu má dvanáct členů, z nichž většina je autory jednotlivých pořadů festivalu. Zajišťují, aby byl program pro diváky atraktivní. Jsou to především členové Slováckého Podlužáckého krúžku a nadšení folkloristé. Rada se schází třikrát do roka společně s výborem festivalu a pětkrát se schází jen její členové k projednávání a přípravě jednotlivých programů.

Vlastní příprava festivalu začíná v létě roku, který festivalu předchází. Domlouvají se tuzemští účinkující a ve spolupráci s Folklorním sdružením se komunikuje i se soubory zahraničními. První schůze přípravného výboru se koná v říjnu a jsou na ni pozváni zastupitelé obce, programová rada i místní občané, kteří se mohou do jednání zapojit svými poznámkami.

Do konce roku, který festivalu předchází, je už připraven hrubý koncept všech programů, které budou do festivalu začleněny a jsou známy hudební soubory, které na festivalu vystoupí.

Přípravný výbor se poté sejde s vedením obce ještě dvakrát a řeší s ním opravy areálu a připravenost veškerého technického zázemí.

Tři měsíce před festivalem jsou uzavřeny všechny smlouvy s vystupujícími. Účinkující se v nich zavazují k dostavení se na místo koncertu v dostatečném časovém předstihu, k vystoupení v krojích na festivalu ve stanovených časech, k zajištění vlastní dopravy na místo konání. Dále prohlašují, že do začátku května pořadatelům předají repertoárový list a jmenný seznam účinkujících včetně dat narození. Některé soubory se ve smlouvě zavazují také k účasti ve slavnostním průvodu obcí. Pořadatel se ve smlouvě zavazuje

k uhrazení předem domluveného honoráře či cestovného, k zajištění ozvučení pořadu a k zajištění šatny a občerstvení. Do konce března je sestaven plán celého festivalu.

Díky tomu, že už se ví počet účinkujících v jednotlivých souborech, se může zajišťovat ubytování a stravování pro soubory a pro speciální hosty festivalu. Prostory pro nocleh zajišťuje ubytovna „Na Šlajsi“ v obci Lanžhot, vzdálené od Tvrdonic 7 kilometrů. Speciální hosté jsou ubytováni ve Tvrdonicích v penzionu „U Kosíků“, který se nachází jen několik metrů od areálu.

Poslední den v dubnu je mezním termínem pro odevzdání přihlášek k soutěžím ve zpěvu a v tanci. Soutěžící v přihlášce zaškrťávají, do jaké soutěže se hlásí a vybírají si doprovod z nabídnutých cimbálových muzik. V přihlášce k tanci vrtěná musí účastníci vyplnit i údaje o své tanečnici.

Měsíc před festivalem, v květnu, se každému z vystupujících zasílá dopis s podrobnými instrukcemi, kdy a kam mají přijet a k jakému pracovníkovi se mají hlásit, společně s uvedeným kontaktem na něj. Pokud je jim zajišťováno ubytování a na festivalu vystupují více dní, je jím zajištěn doprovodný program, jako jsou výlety do zoologické zahrady v Hodoníně či na zámek Lednice.

Týden před zahájením se naposled schází programová rada festivalu s přípravným výborem a předkládá mu listinu technických požadavků. Na program soutěží jsou to:

„1. Ozvučení pro dvě cimbálové muziky, mikroport pro moderátora, mikrofon na střed a dva odposlechy šikmo od muzik tak, aby nebránily výhledu poroty na nohy tanečníků

2. Stoly a sezení pro pět porotců do páté řady, po setmění stoly osvětlit. V případě silného deště, posunout scénu pět metrů vzad, přičemž porota bude hodnotit z boku jeviště.

3. Chaloupku pro rozhodování poroty, stůl a židle pro pět porotců.

4. Předek pro stárka Podluží, cena a diplomy dle tradice.

5. Vysokou stoličku bez opěradla pro moderátorku v kroji.

6. Nepouštět diváky k zastřešení jeviště během programu, prostor vymezit výhradně pro účinkující. Kameraman obce a kamera Národního ústavu lidové kultury ze Strážnice snímá z hlediště, případně citlivě z boku.“⁶³

⁶³ TUČEK, R. *Technické požadavky na program tanečních soutěží TNS 2014*. Tvrdonice, 2014, 1 s.

5.2 Propagace

Koncept propagační kampaně je každým rokem stejný a organizátoři s ní mají bohaté zkušenosti. Využívají reklamu přes elektronická média (televize, rozhlas, internet), tištěná média (noviny a časopisy, plakáty, letáky) a venkovní reklamu (billboardy a vývěsní štíty).

5.2.1 Tištěná média

V měsíci lednu začíná pořadatel festivalu, obec Tvrdonice, propagační kampaň formou tištěných letáků, které upozorňují na nadcházející ročník festivalu.

Nejviditelnější forma reklamy startuje v květnu, kdy jsou po okrese Břeclav a Hodonín vylepovány plakáty formátu A2, na nichž je umístěno logo festivalu, datum, kdy se festival koná a kompletní program. Plní funkci oznamovací a poutací. Plakáty jsou vyvěšeny také na obecních a městských úřadech a v informačních centrech.

Dalším významným reklamním předmětem je papírový program v podobě několikastránkové brožury. Na titulní straně se nachází logo festivalu. Uvnitř je slovo ředitele festivalu, kompletní program festivalu v českém, německém a zkráceně i v anglickém jazyce a seznam všech sponzorů. Tento program je k dostání několik týdnů před festivalem i během něho zdarma.

Pozvánka na folklorní festival je každoročně otištěna v novinách Týdeník Břeclavsko, Břeclavský deník a noviny 5 plus 2, které jsou zároveň mediálním partnerem. Tato periodika mají strukturu klasických regionálních novin. Pozvánka spolu s kratším článkem o festivalu vychází měsíc před festivalem na konci dubna. V průběhu měsíce května je v novinách ještě dvakrát otištěna reklama v podobě zmenšeniny plakátu.

5.2.2 Elektronická média

Díky spolupráci s Folklorním sdružením České republiky je festival propagován v Českém rozhlasu Brno a na Rádiu Proglas, kde je vysílán reklamní spot na festival. Mediálním partnerem je také Rádio Jih, které je jedním z největších rádií na Slovácku, a vysílání pozvánky na festival poskytuje pořadatelům zdarma. Jejich logo je uvedeno na vstupenkách.

V dnešní době je nezbytná prezentace formou webových stránek. Festival nemá svoje vlastní stránky, je mu však věnována sekce na webu obce Tvrdonice. Zde jsou zveřejněny informace o festivalu, propozice k soutěžím a přihlášky do nich, galerie a archiv z předchozích ročníků. Na sociální síti www.facebook.com je vytvořena událost, na kterou jsou pozváni lidé, kteří na této síti mají svůj profil. Tímto způsobem je osloveno široké spektrum potencionálních účastníků a hlavně mladí lidé, kteří se o folklor moc nezajímají. Pozvánky na festival jsou rovněž zveřejněny na stránkách www.folklofnisdruzeni.cz, www.kdykde.cz, www.podluzi.cz a www.folklorweb.cz.

Cílená reklama na festival není umístována do vysílání televize, jelikož je festival pouze regionálního charakteru.

5.2.3 Venkovní reklama

Tato forma reklamy je využita na několika místech v okrese. V okresním městě Břeclavi na frekventované křižovatce je umístěn informační poutač, stejně tak jako v Hodoníně. Velkoplošné reklamy jsou týden před konáním festivalu umístěny na příjezdových komunikacích do Tvrdonic. Minulý rok měla obec poprvé pronajato pět billboardů na dálnici D2 ve směru z Brna do Břeclavi a na rychlostní silnici z Uherského Hradiště směrem na Břeclav.

5.3 Průběh festivalu

Na kontrolu amfiteátru během konání festivalu se najímá bezpečnostní agentura z Hodonína. Přes noc kontrolují areál dva muži s hlídacím psem. Přes den kontrolují pokladny celkem čtyři muži. Pro vstup do amfiteátru je možné využít dva vstupy, jeden od hlavní silnice z ulice Slovácká a druhý od hřiště z ulice Družstevní. U každého ze vstupů jsou naproti sobě přes cestu umístěny stolečky, u kterých si návštěvníci kupují vstupenky. Opodál stojí zaměstnanci bezpečnostní agentury, kteří kontrolují vstupenky a odtrhávají kontrolní ústřížky. S hladkým průběhem festivalu pomáhají i dobrovolníci, kteří kontrolují ploty okolo areálu. Po celou dobu konání je v areálu přítomna lékařská služba. Hygienické zázemí poskytuje Slovácká chalupa, kde jsou návštěvníkům k dispozici pánské i dámské toalety.

Během festivalu jsou do práce zapojeni všichni členové přípravného výboru, programové rady i zaměstnanci obce. Každý z nich má na starosti předem stanovené úkony. Část výboru se stará o přijíždějící soubory, další mají na starosti koordinaci jednotlivých souborů.

Technická komise přípravného výboru musí fungovat téměř bez přestávky. V pátek musí připravit a uklidit starou školu, která slouží jako ubytování pro dětské soubory, v areálu připravit stan pro účinkující, stoly, lavice, místnost pro moderátora v technické chaloupce. Odpoledne připravit ozvučení areálu, na pódiu připravit židle pro muzikanty, zařídit službu do stanu. Večer musí připravit malé kolo na taneční zábavu – stoly, židle, elektřinu.

V sobotu jejich práce pokračuje přibližně stejně. Od rána se chystají stánky pro řemeslníky, cedule do průvodu, sezení pro účinkující, ozvučení, občerstvení. Nedělní práce této komise probíhá velmi podobně.

5.4 Po skončení festivalu

Po oficiálním skončení festivalu práce nekončí a nastává technická likvidace areálu. Pracovníci obce uklidí celý areál od odpadků, které tvoří většinou plastové kelímky a lahve od vína a provedou potřebné drobné opravy na lavičkách nebo podiu.

Ekonomická úsek festivalu vyplácí souborům honoráře za jejich proběhlá vystoupení a analyzuje celkové příjmy a výdaje festivalu.

Předsedkyně programové rady a ředitel festivalu, pan starosta, sepíší resumé festivalu, které obsahuje zhodnocení návštěvnosti, spokojenost pořadatelů i diváků atd. Účinkujícím souborům pak paní předsedkyně zasílá děkovné dopisy a některým z nich i pozvánku na další ročník.

5.5 Program národopisných slavností v současnosti

Pátek

Program startuje již v dopoledních hodinách, kdy je pro žáky místní základní školy připraven výchovný koncert zahraničních souborů. Večer jsou slavnosti oficiálně zahájeny přehlídkou dechových hudeb z celého Podluží i mimo něj. Tento tradiční začátek festivalu

láká každoročně kolem tisícovky lidí nejen z Podluží, ale i z příhraničních oblastí Slovenska a Rakouska. Poté následuje taneční zábava s jednou z vystupujících dechových kapel až do časných ranních hodin.

Sobota

V sobotu začíná program slavností na náměstí Míru ve Tvrdonicích, kde se koná řemeslný jarmark s dílnami pro dětské účastníky a vystupuje zde některá z dechových hudeb uměleckých škol z regionu. Poté se všechny dětské soubory, které ten den vystupují, účastní slavnostního průvodu dětských souborů z náměstí do areálu. Od 14 hodin začíná program Naše děti, kde tyto soubory vystupují. Program je doplněn vystoupením vítězů dětských pěveckých soutěží. Od 17 hodin se již program věnuje dospělým a to konkrétně soutěžím ve zpěvu. Vyskytuje se zde několik soutěžních kategorií a mladí zpěváci z regionu zde porovnávají svůj talent. Večer se koná soutěž „Podlužácký stárku“, což je soutěž v tancích hošíje, vrtěná, verbuňk a o Stárka Podluží. Po vyhlášení výsledků se koná slavnostní ohňostroj a po něm zábava s pozvanými cimbálovými muzikami z celého okolí.

Neděle

Ráno se v 9 hodin se koná slavnostní mše svatá za účastníky slavností v chrámu Páně sv. Mikuláše ve Tvrdonicích. Od desáté hodiny se sjíždí přespolní chasa na vozech tažených koňmi na náměstí Míru. Formani přijedou pod májku, třikrát se zatočí, chlapani seskáčou z vozu a jsou přivítáni vínem od stárka Podluží. Potom si zazpívají na verbuňk, který jim hraje místní dechová hudba.

Po poledni se všechny soubory, které vystupují na nedělním odpoledním programu, účastní slavnostního průvodu s názvem „Hore Tvrdonicama“. Průvod prochází přes celou obec z ulice Na Konci až do areálu slavností. Je to přehlídka krásy podlužáckých a jiných krojů, jak malých dětí, tak dospělých. V areálu se koná program s názvem „Veselá je dědina“, kde účinkují místní soubory. Poté se koná hlavní program slavností, jehož téma se každým rokem mění. Po skončení pořadů následuje lidová veselice s cimbálovou muzikou a slavnostní ukončení festivalu.

Po všechny dny konání se v blízkosti areálu koná pouť, probíhají ochutnávky vín od místních vinařů, jarmarky tradičních řemesel a ochutnávky místních krajových specialit.

5.6 Soutěže

Soutěže jsou nedílnou součástí programu slavností. Podstatou však není samotná soutěživost, ale hlavním záměrem je získávat zájem podlužácké mládeže o národopisnou životnost. Velkou popularitu si získala hlavně soutěž o stárka Podluží – „O stárkovské právo“, a to nejen u soutěžících šohajů, ale i u početného publika. Její vítěz se po dobu jednoho roku stává stárkem, vůdcem chasy na celém Podluží. Soutěž má své podmínky a pravidla.

5.6.1 Podmínky účasti v soutěžích

Podmínky účasti v soutěžích jsou uveřejněny na webových stránkách obce Tvrdonice v sekci Propozice. Dokument je rozdělen na kapitoly, které zahrnují obecné podmínky, podmínky účasti v soutěžích ve zpěvu, podmínky účasti v tanečních kategoriích hošije, vrtěná a verbuňk, návaznost na soutěž „O nejlepšího tanečníka slováckého verbuňku“ na MFF ve Strážnici a podmínky účasti v taneční kategorii „O stárkovské právo“. Druhá část dokumentu definuje práci odborných porot.

Obecné podmínky

Soutěží se mohou zúčastnit amatérští zpěváci a tanečníci od 15 let věku, bez ohledu na to, zda jsou či nejsou členy nějakého pěveckého či tanečního souboru.

Zájemci o účast v soutěžích musí podat přihlášku pořadateli nejpozději do 30. dubna příslušného roku konání soutěží.

K přihlášce je nutno přiložit notace a texty písní, s nimiž bude tanečník soutěžit, aby se mohla doprovodná muzika na jeho vystoupení připravit. Povinnost přiložit notace a texty písní odpadá, absolvuje-li tanečník zkoušku po osobní dohodě s muzikou zajištěnou pořadatelem, a to v termínu ještě před zahájením Tvrdonických národopisných slavností, nebo zajistí-li si na vlastní náklady jinou doprovodnou muziku.⁶⁴

Pokud nastane situace, že se do soutěží přihlásí vysoký počet zájemců, pořadatel si vyhrazuje právo uspořádat výběrové kolo, které se většinou koná týden před festivalem. O této skutečnosti jsou soutěžící informováni nejpozději čtrnáct dní předem.

⁶⁴ Folklorní festival: Propozice soutěží TNS 2015. *Obec Tvrdonice* [online]. [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://www.tvrdonice.cz/view.php?cisloclanku=2014030003>

Podmínky účasti v soutěžích ve zpěvu

Pěvecké soutěže jsou určeny především zpěvačkám a zpěvákům pocházejících z regionu Podluží, mohou se však do nich zapojit i soutěžící mimo tento region. Podmínkou účasti je vystupování v tradičním kroji, který se svým provedením váže k jednotlivým regionálním specifikům a zachování regionálních odchylek vokálního projevu a celkového vystupování.

Podmínky účasti v tanečních kategoriích hošije, vrtěná a verbuňk

Taneční soutěže jsou určeny svobodným i ženatým tanečníkům pocházejících z regionu Podluží, případně i z míst mimo tento region. Podmínkou účasti je vystupování v tradičním podlužáckém kroji a respektování regionální čistoty zpěvu, tance i celkového projevu. Stejná pravidla platí i pro tanečnice v kategorii vrtěná.

Nejnižší časový limit soutěžního vystoupení v kategorii hošije je jedna sloka předzpěv a jedna sloka tanec. Nejnižší časový limit soutěžního vystoupení v kategorii vrtěná je jedna sloka předzpěv a dvě sloky tanec.⁶⁵ U tance vrtěná si soutěžící tanečník může zvolit, zda bude předzpěv zpívat sám, anebo společně se svou tanečnicí. Nejnižší časový limit soutěžního vystoupení v kategorii verbuňk je dán čtyřmi slokami verbuňkové písně takto: Nejméně jedna sloka předzpěv, nejméně tři sloky tanec.⁶⁶

Návaznost na soutěž „O nejlepšího tanečníka slováckého verbuňku“ na MFF ve Strážnici

Soutěž v kategorii verbuňk má návaznost na celoslováckou soutěž ve verbuňku „O nejlepšího tanečníka slováckého verbuňku“ na Mezinárodním folklorním festivalu ve Strážnici. Z každého slováckého regionu, rovněž i z Podluží, postupuje šest tanečníků z regionální soutěže do výběrového kola, z toho vítěz přímo do finále strážnické soutěže. Dále má porota právo vybrat jednoho nebo dva náhradníky (tedy na sedmém a osmém místě), kteří by dostali právo účasti v případě, že z jiných regionů nebude naplněno šest míst.

⁶⁵ Folklorní festival: Propozice soutěží TNS 2015. *Obec Tvrdonice* [online]. [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://www.tvrdonice.cz/view.php?cisloclanku=2014030003>

⁶⁶ Tamtéž

Pokud se chtějí do soutěže ve Strážnici přihlásit tanečníci v kroji rohateckém, musí se zúčastnit regionální soutěže na festivalu ve Tvrdonicích. Taneční styl rohateckých tanečníků verbuňku byl totiž odborně posouzen jako podlužácký.

Podmínky účasti v taneční kategorii „O stárkovské právo“

„O stárkovské právo“ mohou bojovat pouze ti tanečníci, kteří se zúčastní soutěží ve všech tanečních kategoriích (hošiže, vrtěná, verbuňk). Účastníky této soutěže mohou být pouze svobodní muži, pocházející z Podluží nebo z obcí k tomuto regionu inklinujícím. V jejich obci se musí nosit podlužácký kroj. Pokud je původ účastníka sporný, odborná porota po pečlivém prozkoumání situace rozhodne o jeho účasti nejpozději 14 dnů před soutěží.

Vítěz soutěže musí své umění dosvědčit ve všech tanečních disciplínách. *Po verdiktu poroty poražení soupeři potvrdí jeho vítězství tzv. "zdviháním stárka". Nastaví mu dlaně, na které nastoupí jako do třmenů. A šohaji se několikrát zvednou a spolu s nimi i stárek s rukama nad hlavou. Pak mu podají krásný malovaný džbán, on se z něj napije. Přitom muzika hraje pomalou a slavnostní melodii a zazní píseň:*

„Podlužácký stárku bud' veselý.

Neboj sa facky uderení.

Budeš-li sa facky bát

budeme ustupovat.

Budeme porazení (zahaňbení).“⁶⁷

5.6.2 Práce odborných porot

Pro posouzení výkonů jednotlivých soutěžících jsou sestaveny dvě poroty – “pěvecká porota” a “taneční porota”. Hodnocení porotců je zvoleno dle nejlepšího vědomí a řídí se prostou většinou hlasů. Rozhodujícím faktorem při výsledku hodnocení je diskuse a hlasování. Při rovnosti hlasů poroty má rozhodující hlasovací právo předseda poroty.

Domnívám se, že porotě může v tomto případě pomoci systém usnadňující hodnocení – např. bodování.

⁶⁷ Člověčiny: Z Podluží. In: *Neviditelný pes* [online]. 2009 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: http://neviditelnypes.lidovky.cz/cloveciny-z-podluzi-0qu-/p_zviretnik.aspx?c=A090929_192938_p_zviretnik_dru

Kritéria hodnocení soutěží ve zpěvu

Zpěváci jsou hodnoceni šestičlennou odbornou porotou podle dvou hlavních kritérií, kterými jsou:

1. Zpěv – správnost a zvládnutí podlužáckého nářečí, intonační čistota zpěvu, celkový projev a výraz zpěvu.
2. *Vzhled kroje – úplnost kroje a jeho úprava, kroj nesmí mít charakter jevištního kostýmu.*⁶⁸

Kritéria hodnocení soutěží v tanci

Tanečníci jsou hodnoceni odbornou porotou podle tří hlavních kritérií:

1. *Předzpěv – jeho intonační čistota, zvládnutí nářečí, výběr písně, celkový výraz zpěvu a pohybového výrazu.*
2. *Tanec – náročnost, množství, pestrost, návaznost a úroveň provedení kroků a figur (cifer) ve vztahu k možnostem, které dává regionální taneční styl; prostorové uspořádání, kompozici i gradaci tance; zvládnutí a dodržení regionálního tanečního stylu; celkovou úroveň zvládnutí technické a výrazové stránky.*
3. *Vzhled kroje – klobouk nesmí být upevněn, boty nesmí být v jevištním provedení, kroj nesmí mít charakter jevištního kostýmu.*⁶⁹

Zajištění a průběh soutěží

Povinností pořadatele je pro soutěžící zajistit následující:

- Hudební doprovod – cimbálovou muziku, se kterou mají možnost mít účastníci soutěží zkoušku. Každý soutěžící si může dle uvážení zajistit vlastní doprovod, samozřejmě však na vlastní náklady.
- Místnost, kde se soutěžící mohou převléci, případně upravovat kroje.
- Občerstvení pro soutěžící v den konání soutěže.
- Soutěžící obdrží po jedné volné vstupence na den konání programu.
- Při výběru pořadí v taneční soutěži je pořadí určeno losem, v případě pěveckého programu je pořadí soutěžících určeno autorem pořadu.

⁶⁸ Folklorní festival: Propozice soutěží TNS 2015. *Obec Tvrdonice* [online]. 2015 [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://www.tvrdonice.cz/view.php?cisloclanku=2014030003>

⁶⁹ Tamtéž

Odborné poroty na základě hodnocení předvedených výkonů určí podle výše uvedených kritérií pořadí soutěžících v jednotlivých soutěžních kategoriích. Na základě výsledků v jednotlivých tanečních kategoriích určí také vítěze soutěže „O stárkovské právo“ – „Stárka Podluží“.

Po ukončení hodnocení jsou soutěžícím umístěným na prvních třech místech ze všech soutěžních kategorií předány diplomy, a to slavnostním způsobem před veřejností. Vítěz soutěže „O stárkovské právo“ se stává nositelem čestného titulu „**Stárek Podluží**“ a vyhrává zájezd dle vlastního výběru. Diváci si v dobrovolné anketě volí vlastního vítěze soutěže ve verbuňku, který obdrží věcný dar a je též slavnostně vyhlášen.

Pro rok 2015 jsou vypsány následující kategorie – sólo muži, duo muži, trio muži, sólo ženy, duo ženy, trio ženy, duo smíšené, trio smíšené, hoši je, vrtěný, verbuňk a soutěž „O stárkovské právo“. Soutěžními písněmi jsou písně typické pro region Podluží.

5.7 Návštěvnost a cena vstupného

Folklorní festival každoročně navštíví několik tisíc návštěvníků. Návštěvnost ovlivňuje především počasí, pokud prší, přichází méně lidí.

Z následující tabulky⁷⁰ je zřejmé, že festival si drží svůj standart v počtu návštěvníků. Největší výkyvy v počtu osob, které můžeme vidět hlavně v roce 2011 a 2012, byly zapříčiněny právě nepříznivým deštivým počasím.

Tab. 1: Návštěvnost festivalu v letech 2008 – 2014

	pátek	sobota	neděle	celkem
2008	682	986	446	2060
2009	933	914	698	2545
2010	828	1099	635	2562
2011	649	832	471	1952
2012	353	810	402	1565
2013	737	1111	584	2432
2014	958	1263	592	2813

Cena vstupného se v posledních deseti letech drží ve stejné cenové hladině. V pátek diváci platí plné vstupné 100 Kč a důchodci a děti do 15 let za vstupenku zaplatí 80 Kč. Stejně ceny pak platí v sobotu. V neděli je cena vstupného jednotná, a je 50 Kč.

⁷⁰ Hodnotící zprávy festivalu z let 2008–2014. Tvrdonice, 2008–2014.

5.8 Rozpočet festivalu

Finanční zabezpečí Folklorního festivalu Podluží v písni a tanci Tvrdonice je plně hrazeno z rozpočtu jeho pořadatele, kterým je Obec Tvrdonice. Obec Tvrdonice je samostatný ekonomický subjekt, který je zastupován starostou. Finanční prostředky jsou na festival vynakládány celoročně, neboť obec se musí starat o údržbu přírodního amfiteátru, ve kterém se slavnosti konají a také musí platit zaměstnance, kteří věnují přípravě festivalu velkou část své pracovní doby.

Co se týče příjmů, které má obec z festivalu, jsou zastoupeny především z vybraného vstupného na festival a sponzoringu. Mezi nejvýznamnější sponzory patří Moravské naftové doly, společnost RWE, Strabag, VHS Břeclav, Frujo Tvrdonice a Česká spořitelna. Další společnosti dávají sponzorské dary ve formě výrobků. Celkem dvacet pět vinařských společností sponzoruje festival vínem. Festival získal v loňském roce dotaci z dotačního programu Jihomoravského kraje, Podpora rozvoje v oblasti kultury a památkové péče, ve výši 55 000 Kč. Další položku příjmů tvoří nájmy od řemeslníků za pronájmy stánků na trzích a od poutě za pronájem místa.

Položka výdajů jednoznačně převyšuje položku příjmů. Kromě výše zmíněné celoroční údržby areálu musí obec vynaložit značnou částku na odměny českým i zahraničním souborům, kdy všem z nich je hrazeno občerstvení, cestovné a zahraničním hostům i ubytování. Další položkou je agentura TON Studio, která každoročně zajišťuje ozvučení a osvětlení areálu a celou video dokumentaci festivalu. Následně je to bezpečnostní agentura, která se stará o klidný průběh festivalu a zdravotní služba, která zde musí mít hlídku po celou dobu konání, grafická agentura, která zpracovává propagační materiály a samostatná propagační agentura, která má na starosti tisk plakátů a brožur.

Tab. 2: Rozpočet festivalu v roce 2014 – příjmy

	Položka	Částka
PŘÍJMY	Vstupné	234 500 Kč
	Dotace Jihomoravského kraje	55 000 Kč
	Sponzorské dary	70 000 Kč
	Nájmy stánkařů a poutě	60 000 Kč
	Celkem	419 000 Kč

Tab. 3: Rozpočet festivalu v roce 2014 – výdaje

	Položka	Částka
VÝDAJE	Honoráře účinkujícím	195 000 Kč
	Péče o účinkující (výlety atd.)	15 000 Kč
	Ubytování souborů a hostů	58 000 Kč
	Stravování souborů a štábu	98 000 Kč
	Propagace (plakáty, billboardy)	80 000 Kč
	Grafická agentura	40 000 Kč
	Ozvučení TON Studio	130 000 Kč
	Bezpečnostní agentura	12 000 Kč
	Zdravotní služba	5 000 Kč
	Ostatní náklady, údržba	78 000 Kč
	Celkem	711 000 Kč

Jak již bylo zmíněno výše a je patrné rovněž z tabulky, náklady převyšují příjmy a to téměř o 300 000 Kč. Každoroční deficit, který festival má, je hrazen z obecního rozpočtu.⁷¹

⁷¹ Obec Tvrdonice uvolňuje ze svého rozpočtu na kulturu v obci každoročně stovky tisíc korun

6 PERSPEKTIVY FESTIVALU

6.1 Děti

Děti jsou neodmyslitelnou součástí festivalu ve Tvrdonicích. V minulosti, jak již bylo zmíněno výše, jim patřil samostatný den týden před festivalem, dnes jim patří sobotní odpoledne před soutěžemi a poslední den festival zahajují a spoluúčinkují tak v programu s dospělými. Pořady jsou určeny jak pro radost diváků, tak pro radost samotným dětem. Pro ně je to možnost společně si zahrát, zazpívat, zatančit a není přitom důležité, zda se děti na přípravě samy podílely, či je pro ně připravili jejich dospělí vedoucí.

Mezi nejmladší vystupující patří děti z místní mateřské školy. Jejich učitelky jim připravují vystoupení tak, aby děti bavila. Diváci mohli za uplynulá léta vidět snad všechny tradiční hry, zvyky a tance: „*Šlaháčku, Královničky, Koledování, Na pastvě, Hry na řemeslníky i sedláky, Na našem dvoře, Vařily sme trnky*“ a další. Každoročně se festivalu účastní pěvecký kroužek místní základní školy a dětský národopisný soubor Pomněnka, jehož základnu tvoří děti z Tvrdonic, Kostic a Lanžhota. Náměty pro svá vystoupení čerpá především v těchto obcích a dále pak v nejbližším okolí na Podluží. Soustředí se především na dětské hry, říkadla, písně a tance.⁷² Právě tento soubor má největší zásluhu na udržování tradic v regionu. Společně s tímto souborem na slavnostech vystupují obě skupiny Břeclavánku z Břeclavi, které jsou přípravkou Břeclavanu, Podlužánek z Prušánek, Jatelinka z Moravské Nové Vsi, Pálavánek z Mikulova, Kordulka ze Starého Poddvorova a spousty dalších dětských souborů.

Dětské folklorní soubory mají obrovský význam pro rozvoj amatérských folklorních souborů. V nich se vychovávají a připravují mladí zpěváci a tanečníci, kteří jsou díky vědomostem a dovednostem získaným v dětském folklorním kroužku významným přínosem pro jejich umělecký růst.

Je důležité, aby děti vystupovaly na festivalu i nadále. Kontakt dětských interpretů s těmi dospělými, kteří jim přináší příklad a vzor, je živým předáváním festivalové tradice. Děti patří k jedněm z hlavních nositelů současného folkloru, a pokud jejich zájem bude přetrvávat, můžeme si být jisti, že tyto tradice zůstanou živé.

⁷² O souboru. *Pomněnka* [online]. 2011 [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: pomnenka.wz.cz/o_souboru.html

6.2 Soutěže

Částečně po vzoru soutěží na Mezinárodním folklorním festivalu ve Strážnici, ale hlavně kvůli místním potřebám, se staly soutěže ve zpěvu a tanci neodmyslitelnou součástí všech ročníků festivalu. Ty hodnotí odborná porota, ve které zasedají jak místní znalci, tak i odborníci z příslušných odvětví.

Zájem mladých lidí v minulých letech rostl a pořadatelé doufají, že tomu tak bude i nadále a nebude stagnovat či klesat. Do soutěží ve zpěvu se hlásilo v minulém roce sedmnáct zpěváků a zpěvaček, do tanečních soutěží se jich přihlásilo jedenáct.

Ve výběru písní se daří dodržovat regionální čistotu. Úroveň výkonů soutěžících již není v moci pořadatelů a organizátorů. Ne vždy je vystoupení účinkujících na žádoucí úrovni. Jak už to na soutěžích bývá, jsou někteří zklamaní, neumístí-li se na jednom z předních míst. Pro jiné je neúspěch povzbuzením k ještě svědomitější přípravě než dotosud.

Cílem soutěží je zvyšování pěvecké i taneční úrovně a posilování domácích zvykoslovných tradic. Pořadatelé však každý rok připomínají, že podstatou není samotná soutěživost, ale hlavním záměrem je získat zájem podlužácké mládeže o národopisnou životnost. Tento záměr se daří i ze strany divácké, jelikož mladé soutěžící přicházejí podpořit jejich vrstevníci a jejich počet výrazně převyšuje množství starších návštěvníků.

6.3 Osobní názor

Tvrdonické národopisné slavnosti Podluží v písni a tanci přitahují milovníky nádherných písní, cimbálových muzik či dechových hudeb již pěknou řádku let. Je to místo, kde se každoročně po tři dny setkávají přátelé folklóru, místo, kde se při sklence dobrého vína utvrzují i navazují přátelství a samozřejmě, kde se také hodnotí vývoj a směr národopisného dění. Na festivalu diváci najdou zábavu, ale i poučení ve vystoupení nejen našich, ale i zahraničních souborů a mohou se tak seznámit s jinými kulturami.

Když jsem jako malá účinkovala v dětském programu festivalu, už měsíce předem jsem se těšila, až mi maminka s babičkou oblečou kroj a já budu moct se svými kamarády ze školky všem předvést vystoupení, které jsme si několik měsíců připravovali. Dle mého názoru je velmi důležité, aby se právě děti těšily na účinkování v programu festivalu

nejvíce, protože pokud jim toto nadšení vydrží až do dospělosti, pořadatelé festivalu nebudou mít nouzi o vystupující i návštěvníky.

I když je festival téměř každoročně ve ztrátě, pořadatele nikdy nenapadlo ho zrušit. V naší obci nejde o to, mít z akce nějaký výtěžek, ale o to uchovat bohaté a krásné tradice našeho regionu pro další generace.

Pořadatel, kterým je v současnosti obec Tvrdonice a Slováký Podlužácký krúžek, se snaží pro všechny účastníky vždy přichystat kvalitní a zajímavý program a dobré zázemí. Již týdny dopředu se v areálu sekají trávníky, stříhají keře, natírají nově lavičky a ploty a pomáhají zde všichni občané obce, protože je to pro ně nejvýznamnější slavnost v roce.

Jak lze vidět, naše malá podlužácká obec s dvěma tisíci obyvateli toho má hodně co nabídnout a je centrem kulturního dění na Podluží na Jižní Moravě, kraji bohatém na dobré víno a skvělou hudbu.

Každý ročník má svou atmosféru, počasí, historky, jsou ročníky lepší i horší, jako u vín. Ale nezklame žádný, zvláště ne toho, kdo sem aspoň trochu patří. Ať rodem, ať citem. Všichni se opojí.

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo seznámení čtenářů s komplexní historií festivalu a s jeho současnou koncepcí.

Na úvod jsem nastínila zkrácené informace o národopisné oblasti Slovácko. Hluběji jsem se věnovala regionu Podluží, jeho geografii, historii a typickým prvkům – kroji, nářečí, hudebnímu a tanečnímu folkloru. Dále jsem popsala vývoj folklorních festivalů v Čechách. Největší důraz jsem věnovala vzniku festivalu, předpokladům jeho vzniku z hlediska společensko-kulturního zázemí a prvním desetiletí jeho konání. Právě v těchto letech se festival profiloval do současné podoby, proto bylo nejdůležitější se věnovat právě těmto ročníkům. Další ročníky už neměly na vývoj festivalu takový vliv, proto se nebylo nutné na ně soustředit.

V práci jsem se zaměřila také na současnou koncepci festivalu včetně všech fází příprav na něj. Překvapilo mne, kolik svého času věnuje přípravě především programová ředitelka festivalu. Za tuto obětavou práci, kterou dělá již 25 let, jí patří můj velký obdiv. V závěru práce jsem se v krátkosti věnovala budoucnosti festivalu a z této kapitoly vyplynulo, že pokud bude mít mladá generace zájem o folklor, tyto slavnosti zůstanou místem setkávání lidové kultury na Podluží po další desetiletí.

Velkým pozitivem pro zpracování mé práce byl fakt, že jsem v obci Tvrdonice prožila celý svůj život a náš dům přímo sousedí s národopisným areálem, ve kterém se festival koná. Byly roky, kdy se mi festival dokonce protivil, protože mne taneční zábavy budily ze spánku. Až po přestěhování do Plzně jsem si uvědomila důležitost, kterou má z hlediska uchování lidových tradic. Poslední roky ho navštěvuji s radostí a při zhlédnutí všech těch krás podlužáckých krojů a písní jsem hrozně pyšná na to, odkud pocházím.

RESUMÉ

This bachelor thesis deals with folk festival Podluží in Song and Dance Tvrdonice, which takes place in this village for over 60 years. The first part presents region Slovácko and Podluží, as well as the history of the region Podluží and its dialect and clothing. Then I describe the concept of folklore including music and dance folklore in this region. In the next part is presented term folklore festival.

In the main part of this thesis is described history of festival Podluží in Song and Dance and circumstances of its formation. This part also describes the development of the festival into its current form and its important people. Last but not least I deal with present form of the festival and I explain all its stages, promotion and its budget. I'm also focusing on the competitions in singing and dancing, which are an important part of the festival.

The final section of this bachelor thesis deals with future of the festival and why is festival important for maintaining local traditions.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Seznam použité literatury:

- 45. výročí národopisných slavností Podluží v písni a tanci Tvrdonice. Tvrdonice: Obec Tvrdonice, 1999, 23 s.
- ČECH, J. *Jožka Severin: Výběrová bibliografie článků k 90. výročí narození zpěváka a skladatele podlužáckých písní*. Břeclav: Městská knihovna Břeclav, 2006, 48 s. ISBN 80-239-7327-4.
- HRABALOVÁ, O. et al *Podluží v lidové písni*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 1988, 412 s. ISBN 59-322-87.
- JANÁK, J. et al *Tvrdonice: Příroda, dějiny a lidová kultura podlužácké obce*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 1986, 421 s. ISBN 59-214-85.
- JANČÁŘ, J. *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000. ISBN 80-86156-31-1.
- JEŘÁBEK, R., V. FROLEC a D. HOLÝ. *Podluží: kniha o lidovém umění*. 1. vyd. Brno: Krajské nakladatelství v Brně, 1962, 194 s. ISBN 43-013-62
- KRUŽÍK, J. *Lidové zvyky a slavnosti na Podluží*. Břeclav: Okresní kulturní středisko, 1982. 102 s. ISBN 30 35158-81
- KRUŽÍK, J. *U muziky na Podluží*. Břeclav: Okresní kulturní středisko, 1977. 133 s.
- KRUŽÍK, J., J. SEVERIN a F. BALÍK. *60. let Slováckého krúžku ve Tvrdonicích*. Tvrdonice, 1989, 6 s.
- *Malý etnologický slovník*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2011, 115 s. ISBN 978-80-87261-70-5
- PAVLICOVÁ, M. – UHLÍKOVÁ, L. *Od folkloru k folklorismu: Slovník folklorního hnutí na Moravě a ve Slezsku*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 1997, 238 s. ISBN 80-86156-06-0
- *Podluží v písni a tanci 1983: XXX. národopisné slavnosti ve Tvrdonicích*. Břeclav: MNV Břeclav, 1983, 29 s.
- *Podluží v písni a tanci Tvrdonice: 60. ročník národopisných slavností*. Tvrdonice: Obec Tvrdonice, 2013, 14 s.
- *Tvrdonice: Podluží v písni a tanci*. Tvrdonice: Obec Tvrdonice, 2003, 90 s. ISBN 80-239-0685-2.

- UHER, J. *Kam usedl pták: Růže Slovácka*. Brno: Nakladatelství Blok, 1977, 264 s. ISBN 47-025-77.
- STUDENKA F. et al. *Náš kraj. Folklor, obyčeje, historie, nářečí a jména v tradici a současnosti družstevních vesnic Moravská Nová Ves, Hrušky, Týnec a Tvrdonice*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1982, 263 s. ISBN 59-283-82

Nepublikované dokumenty:

- *Hodnotící zprávy festivalu z let 2008–2014*. Tvrdonice, 2008–2014.
- TUČEK, R. *Technické požadavky na program tanečních soutěží TNS 2014*. Tvrdonice, 2014, 1 s.

Seznam internetových zdrojů:

- Člověčiny: Z Podluží. In: *Neviditelný pes* [online]. 2009 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: http://neviditelnypes.lidovky.cz/cloveciny-z-podluzi-0qu-/p_zviretnik.aspx?c=A090929_192938_p_zviretnik_dru
- Folklorní festival: Propozice soutěží TNS 2015. *Obec Tvrdonice* [online]. 2015 [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://www.tvrdonice.cz/view.php?cisloclanku=2014030003>
- Hody na Podluží. *Fs Svéráz* [online]. [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: http://www.fssveraz.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=8&Itemid=8
- HÖHN, J. Termín „Lidový hudební nástroj“ a funkce hudebních instrumentů v oblasti etnokulturních tradic (na příkladu Moravy): Proměny lidového instrumentáře a instrumentálních seskupení na Moravě. *Národopisné aktuality* [online]. 2011, č. 1 [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: <http://revue.nul.k.cz/pdf/r1-2011.pdf>
- KAŇOVÁ, PhDr. Alena. Folklor. *Obec Hrušky* [online]. [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: <http://hrusky.cz/obcan/folklor/>
- O souboru. *Pomněnka* [online]. 2011 [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: pomnenka.wz.cz/o_souboru.html
- Obec Tvrdonice. Hlavní stránka [online]. [cit. 2012-12-22]. Dostupné z: <http://obec.tvrdonice.cz/index.php>

SEZNAM TABULEK

Tab. 1: Návštěvnost festivalu v letech 2008 – 2014	48
Tab. 2: Rozpočet festivalu v roce 2014 – příjmy	49
Tab. 3: Rozpočet festivalu v roce 2014 – výdaje	50

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Národopisná mapa Podluží (Zdroj: KRUŽÍK, J. *U muziky na Podluží*. Břeclav: Okresní kulturní středisko, 1977. s. 141.)

Příloha 2: Plakát na festival z roku 1957 (z rodinného archivu mé rodiny)

Příloha 3: J. Rampáček, J. Kružík a J. Severin (z rodinného archivu J. Severinové)

Příloha 4: Plakát na festival z roku 1974 (z rodinného archivu mé rodiny)

Příloha 5: Národopisný areál se Slováckou chalupou (Zdroj: Areál. *Slavíci na Podluží* [online]. 2014 [cit. 2015-03-14]. Dostupné z: <http://www.slavicinapodluzi.cz/areal>)

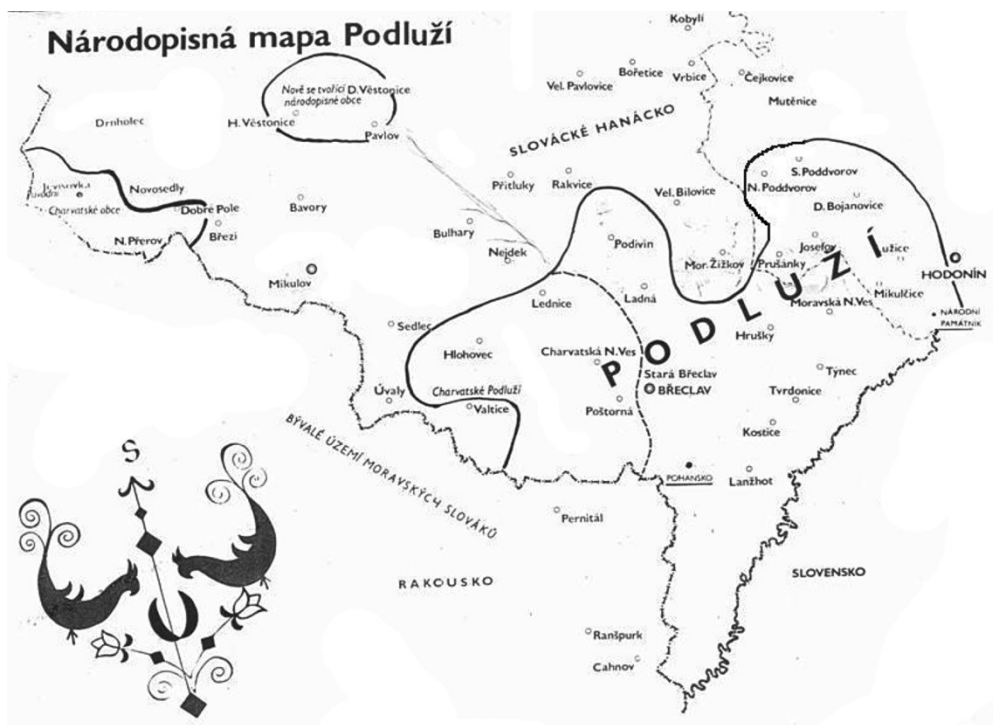
Příloha 6: Plakát na festival z roku 2014 (Zdroj: Novinky. *BMVinařství* [online]. 2014 [cit. 2015-03-14]. Dostupné z: <http://www.bmvinarstvi.cz/userfiles/image/podluzi-v-pisni-a-tanci-2014.jpg>)

Příloha 7: Průvod „Hore Tvrdonicama“ (Zdroj: Galerie obrázků: Slavnosti 2012. *Obec Tvrdonice* [online]. 2012 [cit. 2015-03-14]. Dostupné z: http://www.tvrdonice.cz/gallery.php?modul=gallery&akce=obrazek_ukaz&obrazek_id=808)

Příloha 8: Vystoupení dětí (Zdroj: Galerie obrázků: Slavnosti 2013. *Obec Tvrdonice* [online]. 2013 [cit. 2015-03-14]. Dostupné z: http://www.tvrdonice.cz/gallery.php?modul=gallery&akce=obrazek_ukaz&obrazek_id=1035)

Příloha 9: Soutěž v tancích (Zdroj: Galerie obrázků: Slavnosti 2010. *Obec Tvrdonice* [online]. 2011 [cit. 2015-03-14]. Dostupné z: http://www.tvrdonice.cz/gallery.php?modul=gallery&akce=obrazek_ukaz&obrazek_id=413)

Příloha 1

Příloha 2

Příloha 3

Příloha 4

PODLUŽÍ V PÍSNÍ A TANCI

ve Tvrdonicích u Břeclavě 7., 8. a 9. června 1974

v národopisném areálu, pořádané v rámci 30. výročí SNP a 25. výročí socialistického zemědělství

Pátek 7. června V 19 hodin plehlička dechových hudob „U meziky na Podolí“ - Hráči buďova: Charvatčenko, Javorinka z Května, Jorčkovci z Týnce, Pešterunka, Storoňka z Vel. Pavlovic a OB Zádovice, okr. Hodonín - Po plehliče taneční zábava do 01,00 hod.

Sobota 8. června Ve 14 hod. soustředění ve zpěvu, tanci, verbuňku a o stáříkové právo - V 19 hod. okresní plehlička národopisných souborů, ve které vystoupí Kustice, Krumvíř, Rakvice, Valtice SZS, Velká Bílovice, Břeclav, Tvrdonice a jako host vystoupí národopisný soubor z dlezebného okresu TRNAVA - Lidová veselice při cimbále a dechovce do 02,00 hod.

Neděle 9. června V 10 hodin sježdění chazy do Tvrdonic na náměstí - Ve 13 hodin krojovaný průvod Tvrdonicemi do areálu - Ve 14,30 hodin krajská plehlička vesnických národopisných souborů a skupin - Soudov: Břeclav, JZD Čajkovice okr. Hodonín, Kunavon okr. Uh. Hradiště, JZD Svatehojka-Mistřín, JZD Újezlec okr. Uh. Hradiště, vltěž sobotní okrasní plehličky a jako host vystoupí národopisný soubor z dlezebného okresu TRNAVA - Lidová veselice do 24,00 hod.

Informace podá OB Tvrdonice - zájezdy zajišťuje Čadok Vstupné: pátek 5 a 10 Kčs - sobota a neděle 5 a 12 Kčs

Slavnosti pořádá OB Tvrdonice, pod záštitou
OV SDR CSR, OKS Břeclav a KKS Brno

Příloha 5

Příloha 6

PODLUŽÍ V PÍSNĚ A TANCĚ TVRDNICE

národopisné slavnosti **6. – 8. června 2014** 61. ročník

<p>Obec Tvrdonice a Slovácký Podlužácký krúžek Tvrdonice ve spolupráci s Folklorem sdružením ČR pořádají 61. ročník národopisných slavností</p> <p>Pátek 6. června 20.00 Slavnostní zahájení Předhled dechových hudeb – účinkají dechové hudby ze Slováků a Slovenska</p>	<p>Sobota 7. června 12.30 Veselé muziká – koncert mládežnické DH na náměstí 13.30 Slavnostní průvod divočích souborů 14.00 Naše děti – předhled divočích souborů Jarmak řemesel spojený s prodejem 17.00 Spoutáři ve zpěvu a tanci Vítajte u nás – vystupující hosté 19.30 Podlužácký stárku – soustředě v tancích hoříje, vrstvá, verbuška a o stárku Podluží, doprovodný program 22.00 výjezd vesničky HŠ Břečclavan</p>	<p>Neděle 8. června 9.00 Mše svatá za účasti slavností v kostele sv. Mikuláše na Tvrdonických 10.00 Sjíždění chasy na včerných tálejších koléni na náměstí Miru 14.00 Hore Tvrdonicama – slavnostní průvod účinkajících 15.00 Veselá je dědina – divoké i doplně regionalní soubory a hosté 16.00 Luďe vojnu nechcú – komponovaný pořad k 100. výročiu 1. svetovej vojny v podaní podlužáckých souborů Veselí: DH Vihňavka (SK), FS Topľan (SK), OS Kís. Csepel (HU)</p>
---	---	---

Kontakt: Obec Tvrdonice, nám. Míru 21, 691 53 Tvrdonice, tel. +420 519 239 203, fax. +420 777 778 523, e-mail. podluh@tvrdonice.cz, www.tvrdonice.cz

Příloha 7

Příloha 8

